

Stenografični zapisnik

pete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 17. marca 1892.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler in c. kr. vladni svetovalec Josip Merk. — Vsi članovi razun: Njega ekszellenca knezoškof dr. Jakob Missia, grof Leo Auersperg, Peter Grasselli, Janez Mesar, dr. Adolf Schaffer, Franc Šuklje. — Zapisnikar: Deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika IV. deželno-zborske seje dne 15. marcija 1892. l.
2. Naznanila deželno-zborskega predsestva.
3. Priloga 38. Poročilo deželnega odbora o napravi ceste iz Podpeči do dolgega grabna, oziroma do tje, kjer se združi z gospodarsko, z deželno-zborskim sklepom z dne 22. novembra 1890 med okrajne ceste uvrščeno, v ozemlju mesta ljubljanskega in občine Tomišelj nahajajočo se cesto, z dotičnim načrtom zakona.
4. Priloga 39. Poročilo deželnega odbora o preložitvi, odnosno delni popravi iz Vrhnike čez Staro Vrhniko v Podlipo držeče okrajne ceste.
5. Priloga 41. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep deželnega zaklada za leto 1890.
6. Priloga 42. Poročilo upravnega odseka o uravnavi potoka Mirna (k prilogi 32.).
7. Ustno poročilo upravnega odseka o § 3. letnega poročila deželnega odbora:
A. Deželna kultura.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji ravnateljstva meščanske šole v Krškem glede podpore za napravo in obdelovanje vinograda z amerškimi trtami.
9. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve neke v Vrhniskem cestnem okraju leta 1870. in 1871. zgrajene nove ceste med okrajne ceste (k prilogi 26.).
10. Ustno poročilo upravnega odseka glede delne preložitve klanca na Selih na okrajni cesti Raka-Krško (k prilogi 27.).
11. Ustno poročilo finančnega odseka glede prve službenostarostne doklade Ivanu Smrekarju, katehetu na ljudskih šolah v Ljubljani (k prilogi 34.).

Stenographischer Bericht

der fünften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 17. März 1892.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler und k. k. Regierungsrath Josef Merk. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Leo Graf Auersperg, Peter Grasselli, Johann Mesar, Dr. Adolf Schaffer, Franz Šuklje. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der IV. Landtagsitzung vom 15. März 1892.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 38. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Herstellung einer Straße von Podpetšč bis zum langen Graben, resp. bis zum Anschlusse an den zu Folge Landtagsbeschlusses vom 22. November 1890 in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereichten, im Gebiete der Stadt Laibach und der Gemeinde Tomišel gelegenen Wirtschaftsweg mit Vorlage des diesfälligen Gesetzentwurfes.
4. Beilage 39. Bericht des Landesausschusses in Angelegenheit der Umlegung, beziehungsweise partiellen Correctur der von Oberlaibach über Altoberlaibach nach Podlipa führenden Bezirksstraße.
5. Beilage 41. Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Rechnungsabschluss des Landesfondes für das Jahr 1890 vorgelegt wird.
6. Beilage 42. Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Regulirung des Neuringbaches (zur Beilage 32.).
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über § 3 des Rechnungsberichtes des Landesausschusses:
A. Landescultur.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Direction der Bürgerschule in Gurkfeld um Subvention zum Zwecke der Errichtung und Bearbeitung des Weingartens mit amerkanischen Reben.
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses inbetreff der Einreihung einer im Straßenbezirke Oberlaibach in den Jahren 1870 und 1871 neu erbauten Straße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 26.).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses inbetreff einer partiellen Correctur der Arch-Gurkfelder Bezirksstraße an der feilen Strecke bei Sela (zur Beilage 27.).
11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die erste Dienstalterszulage für den Katecheten an den Volksschulen in Laibach, Johann Smrekar (zur Beilage 34.).

12. Priloga 40. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1892. (k prilogi 24.).
13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji stalnega odbora deželne učiteljske konferencije v Ljubljani za uredbo učiteljskih plač.
14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Franc Raktelja in Andrej Zumra, voditelj mestnih petrazrednih ljudskih šol v Ljubljani, za zvišanje opravnine.
15. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstev v Kamnigorici in Lancovem, da se stanarina za učitelja v Kamnigorici prevzame na normalno-šolski zaklad.
16. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega posojilnega zaklada za leto 1890. (k prilogi 28.).
17. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora Kranjskogorskega za odpis deželnega posojila 610 gld.
18. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občine Velike Lašče za podporo za zdravstvene namene.
19. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji katoliškega šolskega društva na Dunaji za podporo katoliškemu učiteljskemu seminaru na Dunaji.
20. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Trebeljevem za podporo po toči poškodovanim.
21. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji letoviškega društva na Bledu za podporo za letovišče.
22. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Ignacija Gridla na Dunaji, da se mu izplača 756 gld. 36 kr. za več oddane teže železne konstrukcije pri zgradbi deželnega gledišča.
23. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstev občin Črni vrh in Polhov gradec za podporo za zgradbo ceste iz Polhovogradca v Črni vrh.
24. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva na Trati za uvrstitev občinske ceste od Trate do meje St. Joške občine med okrajne ceste in za podporo.
25. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva pri sv. Joštu za uvrstitev občinske ceste od Verzdence do meje občine Trata med okrajne ceste in za podporo.
26. Volitev deželno-odbornikovega namestnika iz vrste velikih posestnikov.
12. Beilage 40. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Normalerschulfonds pro 1892 (zur Beilage 24).
13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des ständigen Ausschusses der Landeslehrerconferenz in Laibach um Regulirung der Lehrergehälter.
14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Franz Raktelj und Andreas Zumer, Leiter der städtischen fünfklassigen Volksschulen in Laibach, um Erhöhung der Funktionszulagen.
15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeindevorstellungen von Steinbüchel und Lanzovo um Übernahme des dem Lehrer in Steinbüchel gebührenden Quartiergeldes auf den Normalerschulfond.
16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesanlehensfonds pro 1890 (zur Beilage 28).
17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Bezirksstrassenausschusses von Kronau um Abschreibung eines Landesdarlehens von 610 fl.
18. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinde Großlaßnitz um Subvention zu Sanitätszwecken.
19. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des katholischen Schulvereines in Wien um Subvention für das katholische Lehrerseminar in Wien.
20. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinde Trebelev um Unterstützung für die durch Hagelschlag Beschädigten.
21. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Curvereines in Velbes um Subvention für den Curort.
22. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Ignaz Gridl in Wien um Vergütung von 756 fl. 36 kr. für Mehrleistungen bei der Lieferung von Eisenconstruktionen beim Baue des Landestheaters.
23. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeindeämter von Schwarzenberg und Willischgraz um Subvention zur Herstellung der Straße von Willischgraz nach Schwarzenberg.
24. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes von Trata um Einreihung der von Trata bis zur Grenze der Gemeinde St. Jobozi führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen und um Subvention.
25. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes St. Jobst um Einreihung der Gemeindestraße von Schönbrunn bis zur Grenze der Gemeinde Trata in die Kategorie der Bezirksstraßen und um Subvention.
26. Wahl eines Landesausschusserathmannes aus der Curie des Großgrundbesitzes.

Seja se začne ob 10. uri 30 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 30 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Izrekam sklepčnost slavnega zbora in otvarjam sejo. Prosim gospoda tajnika, da prečita zapisnik IV. seje deželnega zbora.

1. Branje zapisnika IV. deželno-zborske seje dne 15. marca 1892. 1.**1. Lesung des Protokolls der IV. Landtags-sitzung vom 15. März 1892.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik IV. seje v nemškem jeziku. — Liest das Protocoll der IV. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Prosim, želi kdo besedo k ravnomar prečitanemu zapisniku? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Če ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

Prestopimo k 2. točki dnevnega reda.

2. Naznanila deželno-zborskega pred-sedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Naznanjam, da je gospod poslanec vitez Franc Langer s tovariši predložil samostalni predlog.
Prosim gospoda tajnika, da ga prečita.

Tajnik Pfeifer:

(Bere: — Liest:)

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Der krainische Landesaussschuß wird beauftragt der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden anzuordnen, die dort bestehenden Pflanzstätten von widerstandsfähigen amerikanischen Reben im Jahre 1892/93 um mindestens einen Hectar zu vergrößern und dabei das dazu nöthige widerstandsfähige Schnittmaterial den in Stauden schon bestehenden Pflanzstätten zu entnehmen.

2. Zu diesem Zwecke wird ein Credit von 600 fl. aus dem Landesculturfonde bewilliget.

3. Die aus den in Stauden schon bestehenden und noch zu errichtenden Pflanzstätten von widerstandsfähigen amerikanischen Reben gewonnenen Schnitt- oder Wurzelreben dürfen nur in Krain zur Abgabe gelangen, und zwar entweder unentgeltlich oder um den Höchstbetrag von 4 fl. per Tausend Stück. Zur unentgeltlichen Abgabe ist die Bewilligung des Landesaussschußes nöthig.

Laibach den 15. März 1892.

Franz v. Langer.

Klein.
F. Stegnar.
W. Pfeifer.
Dr. Bleiweis.

Lavrenčič.
Batiž.
B. Ogorelec.
Dragoš.

Povše.

Zitnik.

Fr. Bišnikar.

Janko Keršnik.

Klun.

Dr. Ivan Tavčar.

Upfaltrern.

C. Luckmann.

Robert Braune.

v. Wurzbach.

Schwegel.

Auersperg.

Lichtenberg.

Reichbach.

Jof. Lenarčič.

Jv. Friberg.

Grasselli.

Murnik.

Hinjo Kavčič.

L. Svetec.

Deželni glavar:

Utemeljenje tega samostalnega predloga postavil bodem na dnevni red jedne prihodnjih sej.

Dalje imam naznaniti, da je došlo več peticij, in sicer izročam jaz:

Tomazin Josef, gewesener Zwangsarbeitshaus-aufseher in Laibach, bittet um Bewilligung der normal-mäßigen Provision eventuell um Fortbezug der Unterstützung jährlicher 100 fl.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Gospod poslanec ces. svetnik Murnik izroča sledeče prošnje:

Deželno pomočno društvo rudečega kriza za Kranjsko prosi podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Endlicher Rudolf, varuh sirot Marije in Ane Lušin, otrok bivšega deželnega ingrosista, prosi za podaljšanje oziroma zvišanje miloščine.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Gvajz Anton, učenec na akademiji obrazivnih umetnosti na Dunaji prosi podpore za nadaljevanje svojih študij.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Gospod poslanec Klein izroča sledeči prošnji: Kunc Matija, vodja krojaško-obrtnega učilišča v Ljubljani prosi podpore za šolo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Jak August, Diurnist bei der Grundlasten-Ab-lösungs-Landescommission in Laibach bittet um Unter-stützung.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Gospod poslanec Klun izroča prošnjo Andreja Zamejca, predsednika podružnice sv. Nikolaja Vincencijeve družbe za podporo za reveže.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Gospod poslanec Stegnar izroča prošnjo „Narodne šole“ društva v podporo slovenskemu ljudskemu šolstvu za podporo v društvene namene.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschuße zugewiesen.)

Gospod poslanec Pfeifer izroča prošnjo: Gemeindeamt Pöllandl bittet um Subvention zur Anlegung von 6 Wasserreservoirs und zur Anschaffung einer Feuerlösch-Handspitze.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Lavrenčič izroča prošnjo gospodarskega odbora vasi Sanabor za podporo k napravi cestnih kanalov med vasjo Sanabor in Zvestniki.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

3. Priloga 38. **Poročilo deželnega odbora o napravi ceste iz Podpeči do dolgega grabna, oziroma do tje, kjer se združi z gospodarsko, z deželno-zborskim sklepom z dne 22. novembra 1890 med okrajne ceste uvrščeno, v ozemlju mesta ljubljanskega in občine Tomišelj nahajajočo se cesto, z dotičnim načrtom zakona.**

3. Beilage 38. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Herstellung einer Straße von Podpetsch bis zum langen Graben, resp. bis zum Anschlusse an den zu Folge Landtagsbeschlusses vom 22. November 1890 in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereichten, im Gebiete der Stadt Laibach und der Gemeinde Tomischl gelegenen Wirtschaftsweg mit Vorlage des diesfälligen Gesetzentwurfes.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 39. **Poročilo deželnega odbora o preložitvi, odnosno delni popravi iz Vrhlike čez Staro Vrhniko v Podlipo držeče okrajne ceste.**

4. Beilage 39. Bericht des Landesausschusses in Angelegenheit der Umlegung, beziehungsweise partiellen Correctur der von Oberlaibach über Altoberlaibach nach Podlipa führenden Bezirksstraße.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

5. Priloga 41. **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep deželnega zaklada za leto 1890.**

5. Beilage 41. Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Rechnungsabschluss des

Landesfondes für das Jahr 1890 vorgelegt wird.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospodje poslanci velikega posestva želé, da bi se volitev deželno-odbornikovega namestnika vršila že sedaj, in ne še le koncem seje, ker je na dnevnem redu 26 toček.

Z dovoljenjem visokega deželnega zbora se bode volitev torej vršila že sedaj.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

26. **Volitev deželno - odbornikovega namestnika iz vrste velikih posestnikov.**

26. Wahl eines Landesausschusserathmannes aus der Curie des Großgrundbesitzes.

Deželni glavar:

Prosim častite gospode poslanca velikega posestva, naj blagovolijo oddati listke:

(bere imena: — liest die Namen:)

Gospod baron Oton Apfaltrern,

„ grof Ervin Auersperg,

„ Leo Auersperg — je odsoten,

„ vitez Franc Langer-Podgora,

„ baron Leopold Liechtenberg,

„ Karol Luckmann,

„ baron Friederik Rechbach,

„ dr. Adolf Schaffer — je odsoten,

Ekscelenca gospod baron Josip Schwegel,

Gospod baron Alfons Wurzbach.

(Po oddaji glasovnic. — Nach Abgabe der Stimmzettel.)

Prosim gospoda poslanca Luckmanna in Sveteca, da izvolita skrutinirati.

(Po kratkem prestanku. — Nach einer kurzen Pause.)

Oddanih je bilo 8 glasovnic; 7 se jih glasi na gospoda barona Wurzbacha in 1 na gospoda barona Rechbacha.

Konstatiram, da je izvoljen deželno-odbornikovim namestnikom iz vrste velikih posestnikov gospod poslanec baron Wurzbach; tu ga prosim, da se izjavi, ali prevzame izvolitev.

Abgeordneter Baron Wurzbach:

Ich danke meinen hochverehrten Herren Collegen für ihr Vertrauen und nehme die Wahl an.

Deželni glavar:

Točka 26. dnevnega reda je rešena. Preidimo nazaj k 6. točki dnevnega reda, to je:

6. Priloga 42. **Poročilo upravnega odseka o uravnavi potoka Mirna (k prilogi 32.).**

6. Beilage 42. Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Regulierung des Neuringbaches (zur Beilage 32).

Poročevalec dr. Papež:

Visoka zbornica! O veliki važnosti, katero bi imelo uravnanje potoka Mirne, obravnavalo in sklepalo se je v visoki zbornici že leta 1887. in 1888. in v poslednjem letu se je celó že sklenil zakon, kateri pa ni bil priporočen Najvišjemu potrjilu. V strokovnem poročilu v prilogi 89. deželno-zborskega zapisnika z leta 1887. se nahaja znanstveni popis, ki je prav obširen in iz katerega je visoki zbornici znano, da gre tu za uravnanje potoka, ki je 40 km dolg, pa le za uravnanje jedne četrtinke, namreč zadnega dela od vasi Dule do vasi Mirne v dolžini 12 km.

Povodnji, katere nastajajo vsled tega, da Mirna ni uravnana, obsegajo okoli 1400 oralov travnikov in njiv, to je okroglo 800 ha, namreč travnikov je 1060 oralov, na katerih raste kislja klaja. Vrednost zemljišč bi se po uravnavi pomnožila za 150 gld. pri oralu, to je vsega skupaj okroglo za 200.000 gld. in ako storiste pogled v § 1. zakona, ki se danes predlaga, razvideli bodete, da obresti od tega kapitala bi se plačale s prispevki prizadetih občin in okrajnega cestnega odbora že v prvem letu; v drugem in tretjem letu pa bi se plačali prispevki drugih interesentov. Obravnava z interesenti, katera se je morala provzročiti in ki jo je vodil deželni odbor, vršila se je v Mokronogu in k njej so bili sklicani zastopniki prizadetih občin in dva veleposestnika. Jednoglasno se je pri tej obravnavi seveda priznalo, da je nujno treba Mirno uravnati, ker bi sicer škoda naraščala vsako leto bolj; želelo se je, da se kmalo zvrši to prvo veliko podjetje, katero se podpira iz melioracijskega zaklada. Visoko poljedelsko ministerstvo, katero s početka ni bilo prav naklonjeno podjetju, je lani vendar privolilo, kakor je razvidno iz priloge 32., donesek iz melioracijskega zaklada in sicer 50% od cele proračunjene potrebsčine, katera znaša 140.000 gld. Temeljem te privolitve je deželni odbor nov zakon sestavil oziroma načrtal in ta načrt imamo tu pred saboj. Ta načrt je ravno tisti od besede do besede, kakor zakon z dné 23. prosinca l. 1888., samo v tem je razlika, da so v § 1. navedeni prispevki interesentov v znesku 28.000 gld. v treh odlomkih te svote, da je namreč povedano, koliko odpade na posamezne interesente, na občine in na okrajni cestni odbor Mokronoški, v vsem drugem pa sta zakona jednaka.

V upravnem odseku, kateri se je posvetoval o načrtu zakona, je pa prečastiti gospod deželni predsednik vsled nekega dopisa, ki mu je bil došel od visokega c. kr. poljedelskega ministerstva izjavil, da ministerstvo želi, da se uvažuje vsebina zakona v dvojnem zmislu in sicer v prvem zmislu naj se uvažuje, da v načrtu zakona ni razvidno, na kak način bi se donesek prizadetih občin, ki znaša 3000 gld., razdelil med občine, katerih je štiri; in v drugem zmislu pa naj se uvažuje in dotični stavek tudi v zakon vsprejme v tem oziru, da ni iz postave

sedaj razvidno, ali se imajo tudi interesovane občine in okrajni cestni odbor Mokronoški pripraviti, da prevzamejo vzdrževalne troške. Blizu takole se je glasila ta izjava vsled dopisa poljedelskega ministerstva in vsled tega je upravni odsek vsprejel 2. odstavek § 1., katerega ima slavna gospoda pred seboj.

Gledé druge opombe je bil pa upravni odsek tega mnenja, da se nimajo prizadete občine pripraviti v vzdrževanje uravnave Mirne ali dotičnih gradeb in ravno tako tudi ne okrajno-cestni odbor Mokronoški, kajti niti okrajno-cestni odbor, niti ta ali ona občina ni toliko prizadeta, da bi se moglo reči, da je neposredno prizadeta, kajti stvar dotika le malo davčne sile in interes občin, pač pa posamezne udeležence. Občine in okrajni cestni odbor Mokronoški plačajo torej po 3000 gld. jedenkrat za vselej. Glede na vse to se je zakon primerno uredoval, tudi v tekstu popravi in upravni odsek predlaga visokemu zboru načrt zakona, katerega bodem sedaj prečital.

Usojal bi si pa poprej še opomniti nekatere popravke in sicer se je pri § 1. zakona v prilogi 42. v peti vrsti slovenskega teksta vstavila za črko „l.“ še vejca, tako, da se sedaj bere „l.“; v § 4. slovenskega teksta se je v prvi vrsti za besedo „namen“ vstavila vejca in v nemškem tekstu istega paragrafa se je v zadnji vrsti za številko „16“ vstavila tudi vejca. V § 5. nemškega teksta se je pa v drugi vrsti spremenila beseda „betraut“ v „beauftragt“, tako da se popravljeni zakon glasi tako-le:

Visoki deželni zbor naj sklene:

- 1.) Priloženemu načrtu zakona se pritrdi.
- 2.) Deželnemu odboru se naroča, naj izprosi Najvišjo sankcijo tega zakona.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

- 1.) Der beiliegende Gesetzentwurf wird genehmiget;
- 2.) der Landesausschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzes zu erwirken.

(Potem se prebere načrt zakona iz priloge 42. — Sohin wird der Gesetzentwurf aus der Beilage 42 verlesen.)

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo; želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, preidemo v nadrobno razpravo; prosim gospoda poročevalca, da prebere § 1.

Poročevalec dr. Papež:

(Bere: — Sieht:)

§ 1.

Uravnavanje potoka Mirne med Mirno in Dumlami se spoznava za podjetje, katero je izvršiti iz deželnih pripomočkov, s tem pogojem, da primore državni izboljševalni zaklad v zmislu državnega zakona z dné 30. junija 1884. l., drž. zak. št. 116, s petdesetimi odstotki na 140.000 gld. proračunjene potrebsčine, torej z doneskom 70.000 gld., in da se udeleženci pri tem udeležé z doneskom dvajsetih odstotkov, tedaj z 28.000 gld., od katere svote pride 22.000 gld. na neposredno udeležene zemljiške posestnike, 3000 gld. na udeležene občine in 3000 gld. na okrajni cestni odbor Mokronoški.

Kar se tiče omenjenega doneska udeleženi občin, razdeli ga, ako se o tem ne morejo zjediniti občine same, med nje deželni odbor.

§ 1.

Die Regulirung des Neuringbaches zwischen Neudegg und Dule wird als ein aus Landesmitteln auszuführendes Unternehmen unter der Voraussetzung erklärt, daß der staatliche Meliorationsfond im Sinne des Reichsgesetzes vom 30. Juni 1884, R. G. B. Nr. 116, fünfzig Prozent des auf 140.000 fl. veranschlagten Erfordernisses, somit 70.000 fl., beitrage und daß sich die Interessenten hierbei mit einer Beitragsleistung von zwanzig Procent, sonach mit 28.000 fl. betheiligen, von welchem Betrage 22.000 fl. auf die unmittelbar interessirten Grundbesitzer, 3000 fl. auf die interessirten Gemeinden, 3000 fl. auf den Bezirksstraßenanschluß von Massenfuß entfallen.

Was den gedachten Beitrag der interessirten Gemeinden betrifft, so ist die Vertheilung desselben, sofern sich diesbezüglich die Gemeinden selbst nicht einigen können, vom Landesauschusse vorzunehmen.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 2.

Natančneje določiti, kako je izvršiti podjetje, kadaj pričeti ter nadaljevati in kako voditi gradbo, kako je nakazovati v izplačilo doneske državnega izboljševalnega zaklada in dežele, in kako sme vplivati vlada na napredovanje podjetja, pridržano je posebnemu dogovoru med vlado in deželnim odborom.

§ 2.

Die näheren Bestimmungen über die Art und Weise der Ausführung des Unternehmens, über die Bauzeit, die Bauleitung, die Flüssigmachung der Beiträge des staatlichen Meliorationsfondes und des Landes, sowie über die Einflußnahme der Regierung auf den Gang des Unternehmens sind einem besonderen, zwischen dieser und dem Landesauschusse abzuschließenden Übereinkommen vorbehalten.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 3.

Ako bi stroški gradbenih in popravnih del ne dosegli zneska proračunjenega na 140.000 gld., omejiti je primerno temu, kar se prihrani, jednako merno doneske državnega izboljševalnega zaklada, dežele, kakor tudi udeležencev, oziroma povrniti je že vplačani prebitek, ki se pokaže.

§ 3.

Sollten die Kosten der Verbauungs- und Correcionsarbeiten den auf 140.000 fl. veranschlagten Betrag nicht erreichen, so sind die Beiträge des staatlichen Meliorationsfondes, des Landes, sowie der Interessenten, der eintretenden Ersparung entsprechend, gleichmäßig zu

beschränken, beziehungsweise ist der sich ergebende, bereits eingezahlte Überschufs rückzuvergüten.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 4.

V ta namen, da se pripravi donesek, ki pride na udeležence, in da se morejo vzdrževati vse uravnave in obrambene gradbe, osnovati je upravnim potom vodno zadružno posestnikov tistih nepremičnin in naprav, ki se po teh gradbah izboljšujejo in obvarujejo, ter je uravnati prispevno dolžnost zadružnikov po namenu deželnega zakona z dne 15. maja 1872. l., dež. zak. št. 16.

§ 4.

Behufs Aufbringung des auf die Interessenten entfallenden Beitrages und Erhaltung der gesammten Regulirungs- und Schutzbauten ist eine Wassergenossenschaft aus den Besitzern der durch diese Bauten meliorirten und geschützten Liegenschaften und Anlagen im Verwaltungswege zu bilden und die Beitragspflicht der Genossen nach Maßgabe des Landesgesetzes vom 15. Mai 1872, L. G. B. Nr. 16, zu regeln.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 5.

Mojemu poljedelskemu ministru je naročeno, izvršiti ta zakon.

§ 5.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes ist mein Ackerbau-Minister beauftragt.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

Zakon

z dne
o uravnavanji potoka Mirne.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

Gesetz

vom
betreffend die Regulirung des Neuringbaches.

Über Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich anzuordnen wie folgt:

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Deželni glavar:

S tem je sprejet tudi 1. predlog upravnega odseka in glasovati nam je le še o 2. predlogu ter prosim gospode, kateri pritrdé 2. predlogu upravnega odseka, naj blagovolé ustatí.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec dr. Papež:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Ker gospod poročevalec predlaga tudi glasovanje v celoti, prosim gospode, kateri pritrdé ravnokar v 2. branji sprejetemu načrtu zakona tudi v 3. branji, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 7. točki dnevnega reda, to je:

7. Ustno poročilo upravnega odseka o § 3. letnega poročila deželnega odbora:

A. Deželna kultura.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über § 3 des Rechnungsjahrsberichts des Landesauschusses:

A. Landescultur.

Poročevalec Povše:

Visoki deželni zbor! Upravni-gospodarski odsek, kojemu je bilo v posvetovanji izročeno poročilo deželnega odbora o deželno kulturnih rečeh, usoja si sledeče poročati:

Zgradba potoka Trbiža: Odsek odobruje, da je deželni odbor sodeloval pri ureditvi potokov osobito Trebižkega, ki so vsled naliva v noči od 22. na 23. avgusta minolega leta bili silno narasli in polje ter vasi grozno opustošili.

Da se je odvodni kanal od nanešene prodovine oprostil, treba je bilo nemudne zvršitve, kajti omeniti je treba, da se je dno potoka za 1½ metra višje od vasi vsled nanešene prodovine vzdignilo, ter bi pri ponavljajočem se enakem nalicu lahko nastali osodepolni nasledki za dotične vasi. Vlada odmenila je v to nujno delo 1000 gld. in zahtevala od deželnega odbora enako svoto. Odobruje se nadalje, da je deželni odbor dognal obravnave gledé poprav in uredbe Belega in Črnega potoka pri Beli Peči. Prav tako je deželni odbor povsem korektno postopal o zadevi dogovorov z visoko c. kr. vlado gledé zgradb hudournikov v Št. Anski dolini. Osobito odobravati se mora, da je deželni odbor obrnil pozornost c. kr. vlade na pokončevanje gozdov v Št. Anski dolini in Št. Katarinski dolini od Tržiča naprej proti severozahodu, to toliko bolj, ker pri nadaljevalnem izsekavanju gozdov nastale bodo katastrofe, osodepolne za pokrajino, katere leže ob Bistriškem potoku in njegovih pritokih v Št. Katarinski dolini. Ako se bo neizmerno posekavanje gozdov osobito v strminah nadaljevalo, kakor doslej, bodo nastali grozni nasledki po hudournikih in bo ves trud dežele in države zaman, kajti stroški za zopetne uravnave potokov in zboljšanje opustošenih gozdov bodo toliko, da jih ne bo pri najboljši volji mogoče zmagati. Prav je storil deželni odbor tudi v tem ozira, da je izdelovanje načrtov za urnavavo Potočnikoveug

in Nošenikovega grabna odklonil in vladi priporočil, ki ima že iz ozira na državno cesto, kateri preti nevarnost po teh potokih, v prvi vrsti dolžnost državne uprave. Pod marginalno št. 4. poroča deželni odbor o obravnava h gledé zgradbe v obrambo brega Save pri Gorenji Savi.

Visoki deželni zbor dovolil je že v ta namen znesek 5000 gld.; vsa dotična dela stala so 20.214 gld. Od teh so prevzeli udeleženci, državna železnica, cestni erar, cestni okrajni odbor in občine Stražiše in Št. Jošt — skupno 12.993 gld. 52 kr. Vlada oziroma okrajno glavarstvo zahtevalo je, da primankljev v znesku 2097 gld. 44 kr. prevzame dežela, deželni odbor pa je vložil pritožbo zoper to razsodilo, in se sme pač pričakovati, da ta znesek prevzame država in ga pokrije iz državnega melioracijskega zaklada.

Gledé obravnave o uravnavi Save pri Stožicah in Tomačevem, o kateri poroča deželni odbor pod marginalno št. 5., je omeniti, da se je deželni odbor končno udal in privolil v to, da je povrnil iz deželnega zaklada delni znesek 3288 gld. 5 kr., gledé delnega zneska 222 gld. pa je prevzel polovico stroškov, kar upravni odsek odobruje iz razloga, ker so prebivalci vasi Stožice in Tomačevo res hudo prizadeti po Savi, ki je tem vaščanom že mnogo najboljših travnikov in tudi njiv odnesla in s tem jim najboljšo podporo vzela.

Upravni odsek nasvetuje istotako odobrenje zneska 1000 gld., katerega je deželni odbor izplačal v namen bregbraneče zgradbe pri reki Ljubljanici v Mostah (marginalna št. 6).

Pod marginalno št. 7. poroča deželni odbor, da je sklep visokega deželnega zbora, po katerem se je odmerilo 500 gld. podpore za urnavavo „Save“ v Bohinski Bistrici, županstvu naznanil.

Pod marginalno št. 8. poroča deželni odbor o dosedanjih uspehih za urnavavo reke Krke in se odobruje njegovo postopanje in dogovarjanje, oziroma pogajanje z visoko c. kr. vlado, priporoča gospodarski odsek deželnemu odboru, da nadaljuje pogajanja z visoko c. kr. vlado, da se vender že prične uravnava reke Krke, ki tako silno opustoša lepo ondoto polje, oziroma pridelke na njem.

Iz poročila o razširjanju trtne uši je razvideti, da so skoro vsi vinogradi v Kostanjeviškem okraju po trtni uši okuženi. Že to mora vender dovesti merodajne oblasti, da izvedejo za ta okraj eminentno zboljšavno delo ter ubožanim prebivalcem pripomorejo k nadaljni eksistenci. Tu je pomoč mogoča, žal, da ne tako povsod drugod, kjer živé po trtni uši oškodovani zemljani skoro izključljivo iz vinogradov in nimajo na razpolago dobrega polja. Po uravnavi reke Krke pa bodo zemljani mogli vsaj v pomnoženem poljedelstvu najti svoj obstanek.

Pod marginalno št. 9. poroča deželni odbor o dosedanjih uspehih osuševanja Račenske in Lučenske doline. Gospodarski odsek konstatuje z radostjo, da je od kmetijskega ministerstva delegirani zvedenec preiskoval in našel, da nedostatki, izvirajoči iz osuševalnih del v Račenski dolini, kakor so trdili prebivalci s Krke, niso prouzročeni po hitrejem odtoku vode iz votlin, ampak od hudih nalicov

konec meseca julija leta 1889. Zato je ministerstvo tudi dovolilo 3000 gld. v svrhu nadaljevanja omenjenih del.

Deželni hidrotehnik nadaljeval je iztrebljevalna dela ter je posebno skrbel za razširjenje požiralnikov v Lučenski dolini. Upravni odsek priporoča deželnemu odboru, da zaukaže nadaljevanje iztrebljenja najdene votline v Lučenski jami, to toliko bolj, ker se je ta jama pokazala kot pravi požiralnik in je za trdno upati, da se bodo poplavne vode v Lučenski dolini naglo odvajale, kar tudi ljudstvo s hvaležnostjo priznava.

Za do sedaj zvršena dela naraslo je troškov 3026 gld. 49 kr., ter je po tem takem ostalo od skupne podpore v znesku 5000 gld. še 1973 gld. 51 kr. na razpolaganje za nadaljevanje omenjenih del, katera naj se prej ko mogoče zvrše.

Pod marginalno št. 10. pojasnjuje deželni odbor, zakaj da se niso še pričela preiskovalna dela v Ribniški dolini. Odobruje se, da je deželni odbor obljubil v to svrhu 2000 gld. prispevati iz deželnega zaklada ter se priporoča deželnemu odboru, da ponovljeno prosi potom c. kr. deželne vlade, da visoko kmetijsko ministerstvo vsaj to poletje zaukaže nadaljno preiskovanje v Kočevskih in Ribniških dolinah.

Iz marginalne št. 11. posneti je, da se je osuševalno delo na gorenjem koncu Planinske doline, obstoječe iz izpeljanih vodnih rovov, zvršilo strogo po načrtu ter da so se vse stavbe, četudi že 2 leti v funkciji, popolnoma nepoškodovane pokazale in se je moglo z zadovoljstvom konstatirati, da sta oba rova ob povodnji vso od reke Unec prihajajočo veliko množino vode brez vsake škode odvajala v globočino, ne da bi se bila voda znotraj jam le količikaj zaježila.

Odobruje se nadaljno obravnavanje deželnega odbora z visokim kmetijskim ministerstvom glede nadaljevanja odvajanja povodenj iz kotlinskih dolin; osobito so naredbe, katere je gozdno-tehniški oddelek nasvetoval, televažne ter naj deželni odbor na strogo izvršitev teh naredeb pazi in sili, da se dosedanji uspehi ohranijo. Obžalovati je, da se še niso mogle izvršiti hidrotehniške preiskave gledé Planinske doline in Ljubljanskega barja, oziroma v koliko da vplivajo odvajanja voda iz Planinske doline na ljubljansko barje, ker bi taki iz dejanskih razmer izvajani faktični dokazi kaj dobro služili pri nadaljnjih obravnavah vodopravnih zahtev, katere hočejo nekatere tovarne, ležeče na reki Ljubljanici, postaviti.

Pod marginalno št. 13. in 14. opravičuje deželni odbor, da ni bilo mogoče, in to zaradi preobilnih poslov, katere so imeli deželni inženirji izvršiti, izdelati načrtov za uravnavo Pivke, prav tako, da bi se preiskali vzroki povodnjim v občini Doberniški, ter primeren načrt napravil. Obljubuje pa, da se bodo ti načrti tekom leta 1892. zvršili.

Poslanec Kavčič:

Prosim besede!

Visoki zbor! Pivka dela leto za letom res veliko škodo prebivalcem tamošnjih krajev. Ker so pa ti, kakor je v obče znano, jako ubožni, ne morejo

priti do tega, da bi si sami opomogli in uredili strugo Pivke, da ne bi pri vsakem najmanjšem dežji preplavljala zemljišč. Zaradi tega obrnili so se Pivčani že leta 1889. do deželnega zbora in prosili, da se odpošlje deželni inženir, da napravi načrt in proračun za uravnavo Pivke, da bi potem na podlagi tega zamogli v prihodnjem letu pri visokem zboru prositi za primerno podporo. V seji z dné 23. novembra l. 1889. se je sklenilo v tej zbornici sledeče (bere: — liešt):

»Prošnja izroči se deželnemu odboru z naročilom, da pošlje deželnega inženirja preiskovati strugo Pivke, in da deželni odbor v prihodnjem zasedanju o tem poroča ter stavi primerne nasvete.«

Prešlo je l. 1889. in nastopilo je l. 1890., pa inženirja le ni bilo. Pivka razsaja naprej, kakor jej je ljubo in kakor vsa znamenja kažejo, se ni še za nadejati, da bi se uresničil sklep te zbornice. V letnem poročilu l. 1890. se je deželni odbor tako opravičil (bere: — liešt):

»Temu visokemu naročilu se ni moglo zadoštiti, ker so organi deželnega stavbnega urada z drugim delom preobloženi.«

To je že nekako po tem dišalo, da se bode ta prošnja izgubila, kakor se navadno Pivka izgublja v Postojnsko jamo (veselost na levi — Heiterfeit links) in da bode stvar zamrla za vse čase. Drugo leto, to je l. 1890., se je pa v seji dné 28. oktobra po predlogu upravnega odseka sklenilo sledeče (bere: — liešt):

»Gospodarski odsek priporoča deželnemu odboru, da po vsej mogočnosti odpošlje tehnika, ki bo pregledal in izdelal načrt za uravnavo Pivke in onega za odstranjenje povodenj v Doberniški dolini.«

Sedaj smo že v letu 1892. in smo ravno tam, kjer smo bili pred 50. leti. Stvar se ziblje tako počasi, da se bomo Pivčani poprej naveličali prositi, nego bomo dočakali, da se nam želja izpolni. Zelel bi torej, da se vender jedenkrat neha s tistimi obljubami, kajti od obljub nimajo Pivčani nobene koristi, pač bi jo pa imeli, če se ustreže njihovi želji in se jim napravi načrt in proračun, da morejo potem tu prositi podpore.

Priporočil bi torej toplo deželnemu odboru, da naj se vender že enkrat odloči in odpošlje hidrotehnika, da napravi načrt in proračun za uravnavo Pivke.

Poslanec Lavrenčič:

Prosim besede! Usojal bi se vprašati častitega gospoda poročevalca, kako je to, da v celem poročilu o uravnavi vodá ni nobenega pojasnila o uravnavi Vipavskih vodá. Ako se bode to vprašanje reševalo polževim potom, utegne se zgoditi, kar sem že večkrat naglašal v visoki zbornici, da vipavski tržani ne bodo samo do grla tičali v vodi, ampak popolnem utonili. Travniki in njive so v takem stanju, da jih je žalostno pogledati. Na travnikih raste kislo seno, ali pa so popolnoma opustošeni. Njive so prazne in, ker voda zastaja in se ne more odtekati, postale so nerodovitne. Iz tega kratkega pojasnila vsakdo lahko razvidi, da se mora prej ko mogoče pričeti uravnavanje vipavskih vodá. Pa tudi

v drugem oziru je to vprašanje velike važnosti. Kolikor dlje se bodo odlašala ta dela, toliko več bodo stala troškov, ker stranski pritoki nanašajo vedno več peska in kamenja in tako vedno bolj zavirajo odtok vodá.

Toplo torej priporočam in prosim, naj se stvar več ne odlašá, temveč pričnejo dela še to poletje.

Poročevalec Povše:

Dovoljujem si častitemu gospodu predgovorniku dati sledeče pojasnilo. Upravnemu odseku, v čegar imenu imam ravnokar čast poročati, je bila obljuba, katero daje deželni odbor, merodajna. Prečastitemu gospodu zastopniku notranjskih občin je dobro znano kot članu upravnega odseka, da se je v zadnjem zasedanji, ko se je razpravljalo uprašanje uravnave reke Pivke in, ko je šlo za to, pobijati izgovor deželnega odbora, da ima na razpolaganje premalo tehniških moči, izreklo, naj deželni odbor nastavi več tehniških moči. Temu je deželni odbor zadostil, kajti sedaj sta najeta Čadež in Vik, ki je bil poprej pri mestni upravi, in ta dva imata posel, da izdelujeta načrte posebno pri vodovodnih napravah. V minulemu letu imel je deželni inženir Hrasky, ki ima v prvi vrsti biti načelnik vodovodnih stavb, mnogo opravila z deželnim gledališčem, tako, da je bila prva moč odtegnena drugemu poslu. Sedaj je gledališče dodelano in more se pač reči, da bodo letos za napravo načrtov gledé vodovodnih naprav, uravnanja rek in za preiskavanje votlin na razpolaganje trije inženirji, namreč načelnik, ali prvi inženir Hrasky, ki je že dokazal svojo veliko izkušnost in ona dva inženirja Čadež in Vik. Upati je torej, da bode s temi tremi močmi deželnemu odboru mogoče, zvršiti svojo obljubo, da bode dal napraviti tekom leta 1892. načrt za uravnavo Pivke. Menim, da bode prečastiti gospod predgovornik zadovoljen s tem pojasnilom.

Glede uprašanja neposrednjega gospoda predgovornika pa si usojam navajati, da je deželni odbor odposlal inženirja Čadeža, ki je tudi že predložil dotični načrt za uravnavo Vipavskih vodá in ob enem je naznanil prečastiti gospod deželni glavar, da dobimo še tekom tega leta poročilo gledé Vipavskih vodá. Takrat bode gospodu poslancu Vipavskih občin mogoče presoditi, v koliko je zadoščeno zahtevam njegovih volilcev. Omenjam le še, da je potreba uravnave Vipavskih vodá tem nujnejša, ker je vsled trtne uši postala jako huda beda in se bodo sedaj Vipavci morali bolj pečati s živinorejo, za katero pa je treba dobrih senožeti in travnikov. Zaradi tega smatrali smo državni poslanci kot svojo dolžnost, opozoriti visoko kmetijsko ministerstvo, da resno sodi o uravnavi Vipavskih vodá in smem dati zagotovilo, da je visoko kmetijsko ministerstvo obljubilo, da bode z vso močjo pospeševalo to stvar. Upam torej, da bode tudi gospod poslanec Lavrenčič s tem poročilom zadovoljen.

Pod marginalno št. 15. in 16. razkazano je stanje močvirskega zaklada, ki znaša s koncem junija 1891. leta 88.842 gld. 33½ kr. Velika beda, ki je po Krasu nastala vsled dolgotrajne suše leta 1890., dala je povod v minulem predlanskem zase-

danju visoke zbornice k resoluciji, da se naprosi visoko ministerstvo, naj pripomore, da se enaka beda ne prigodi več, po koji so ljudje in živina imeli toliko trpeti. Kmetijsko ministerstvo je odredilo poslati gozdnotehniškega adjunkta Puticka, da nadaljuje svoje študije za dobavo nadanje vode.

Odobruje se nadalje od deželnega odbora podeljene podpore za napravo vodohranov, oziroma vodovodov in vodnjakov.

Gledé pod marginalno št. 18. navedenega preskrbljevanja vode za občino Ambrus v Suhi Krajiní poroča deželni odbor, da ni mogel odposlati še inženirja v ta kraj, ker je v svrhu izdelovanja takih načrtov najeti inženir Vik imel preobilo posla na Notranjskem in so bili tudi drugi v deželni službi stoječi tehniki z delom preobloženi.

Z ozirom na veliko važnost tega projekta, kojemu bo tudi visoko kmetijsko ministerstvo gotovo posebno naklonenost podelilo, naroča se deželnemu odboru, da vsaj tekom tega leta pošlje tehnika v Ambrus, da izdela načrt ter da se prično vršiti pripravljevalne obravnave vresničenja tega projekta: osobito pa naj deželni odbor dožene obravnavo gledé v 15. seji dne 25. novembra 1890. leta naročenih pogajanj, gledé prispevkov udeležencev in gledé pridobitve potrebnih zemljišč in vodne sile.

Poslanec Žitnik:

Prosim besede!

Govorilo se je že večkrat v tej zbornici o vodovodu v takozvano Suho Krajino. Kdor pozna ta kraj, mora priznati, da je prebivalstvo tega kraja skorej popolnem ločeno od sveta. Ubija se marljivo od jutra do mraka za obstanek, po zimi hodijo si možki iskat skromnega zaslužka v slavonske in še bolj oddaljene gozde. Edini dohodek jim daje živinoreja, kar sta naglašala v predzadnjem zasedanji tudi današnji poročevalec in navzoči zastopnik ljubljanskega mesta. A tudi živinoreja jim ne daje tolikega dohodka, kakor bi bilo sicer mogoče, ko bi imeli poletne mesece dovolj vode. Po več ur morajo z vozovi hoditi po vodo v Krko skorej ob vsaki večji suši, ker v tej pokrajini po več ur na široko ni nobene žive vode. Ljudje doslej dežele niso nadlegovali s prošnjami za podpore za gradnjo cest ali drugih naprav, zato upam, da visoki deželni zbor gotovo brez ugovora pritrdi nasvetu, da deželni odbor še tekom tega leta pošlje tehnika v Ambrus, da izdela natančen načrt in na podlagi tega znižan proračun. Sedanje prebivalstvo in njega potomci se bodo vedno z največjo hvaležnostjo spominjali deželnih zastopnikov, ki so mu naklonili toliko dobroto. Kakor je gospod poročevalec že omenil, je poljedelsko ministerstvo naklonjeno temu podjetju in slavna deželna vlada bode gotovo najtopleje priporočala na višjem mestu prošnjo za primerno državno podporo. Kar se tiče zemljišč, po katerih bode izpeljan vodovod, sem prepričan, da jih bodo udeleženci večinoma brezplačno prepustili, ker so skorej do vasi Ambrusa sami nerodovitni pašniki ali takozvane „gmajne“, in se bodo torej troški v tem oziru primerno znižali.

Poročevalec Povše:

Pod marginalno št. 19. navedene podpore, podeljene za napravo gozdnih drevesnic, kakor tudi obravnave deželne odbora glede državne gozdne drevesnice v Rudolfovem in glede podpore za ustanovitev gozdne drevesnice v Poljanski dolini nad Škofjoloko, za katere vodstvo se je pridobil c. kr. gozdarski adjunkt pl. Zhuber, se odobrujejo in na znanje vzamejo.

Poročilo o dosedanjih uspehih pogozdovanja Krasa pod marginalno št. 20. jemlje se na znanje.

Prav tako se odobruje, da je deželni odbor razdelil med deželane knjižico „Navod, kako ravnati z gozdom“, pod marginalno št. 21., in da je dognal, da se je od visokega kmetijskega ministerstva priredila slovenska knjižica o žuželki „Nona“, ter da je v to svrhu izdal 100 gld. prispevka iz deželno-kulturnega zaklada, ter naj deželni odbor skrbi za to, da se bo naše ljudstvo do dobrega poučilo o tem novem silovitem sovražniku gozdov; marginalna št. 22.

Jemlje se na znanje poročilo pod marginalno št. 23., glede priprav za izvršitev zakona z dne 11. avgusta leta 1890., deželne zakona št. 4., o povzdigi reje goveje živine ter se pod marginalno št. 24. navedene razdelitev bikov plemenjakov, nakupljenih iz deželne subvencije odobruje, kakor tudi način in določbe pogoja, pod katerimi je deželni odbor delil nakupljene bike plemenjake.

Gospodarski odsek goji nado, da se bo v prihodnje več gospodarjev oziroma občin tudi z Dolenjskega oglasilo za bike plemenjake, tako da bo tudi ta del dežele več ravno v tej pokrajini toliko potrebnih plemenjakov iz deželne subvencije dobil, ker letos prišlo je 24 bikov na Gorenjsko, 9 na Dolenjsko in 8 na Notranjsko.

Pod marginalno št. 25. in 26. izkazane podeljene podpore za šolske vrte, in kako ti vspevajo, se odobruje. Upravni odsek vendar priporoča deželnemu odboru vplivati na to, da se v političnem okraji črnomaljskem, kjer ni niti ene sadne drevesnice, kojih je v drugih okrajih povprečno po 12 do 24, osnuje več sadnih drevesnic, da bodo po trtni uši tako silno prizadeti gospodarji mogli vsaj iz pomnožene sadjereje dobivati nekaj pomoči. Ker ima prav ta okraj tudi jako ugodno obnebje, v katerem bi tudi gojitev žlahnišega sadja mogla vspevati na priliko žlahne breskve, marelice, renklodi, katero sadje ima dobro ceno in tudi dotično drevje kmalu prične roditi, in ker se ondotno ljudstvo vsled bede kar trumoma izseljuje, naj deželni odbor ves svoj trud in svojo skrb porabi v to, da se v tem okraju pospeši sadjereja in naj osobito temu okraju nakloni podpore za napravo sadnih drevesnic.

Pod marginalno št. 27. in 28. izkazane podeljene podpore v prosep kmetijstva v roke kmetijske družbe se odobrujejo, prav take nagrade, katere je deželni odbor podelil za pokončavanje hroščev, ter konstatuje gospodarski odsek s posebnim zadovoljstvom, da se je 115 občin oglasilo za nagrade, ter se je po izkazilih 66 milijonov hroščev pokončalo. Vstrajno enako delovanje bo primoglo, da se zatre ta veliki sovražnik našega poljedelstva.

Odobré se pod marginalno št. 29. izkazane podeljene premije za pobite zveri, vidre in stekle pse; prav tako da je deželni odbor podelil podpore slušateljem živinozdravniške šole, ker treba nam še mnogo živinozdravnikov po deželi.

Pod marginalno št. 31. poroča deželni odbor, da je z veseljem pozdravil sklep občnega zbora kmetijske družbe, katera hoče stoinpetindvajsetletnico svojega obstanka praznovati s prireditvijo splošne deželne kmetijske razstave. Upravno-gospodarski odsek z zadovoljstvom odobruje, da je deželni odbor obljubil po svoji moči podpirati to domovinsko važno podjetje ter da je imenoval kot člana razstavnega odbora svoja dva zastopnika gospoda dr. A. Schafferja in dr. Josipa Vošnjaka.

Na podlagi teh pojasnil usoja si upravni gospodarski odsek nasvetovati:

Visoki deželni zbor izvoli naj skleniti:

„Poročilo deželne odbora o deželno-kulturnih rečeh § 3. letnega poročila lit. A. pod marginalno št. 1. do 31. se odobralno sprejme na znanje“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrdé predlogu odseka za letno poročilo, da se odobralno vzame na znanje § 3. A. letnega poročila, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 8. točki dnevnega reda, to je:

8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji ravnateljstva meščanske šole v Krškem glede podpore za napravo in obdelovanje vinograda z ameriškimi trtami.

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Direction der Bürgerschule in Gurkfeld um Subvention zum Zwecke der Errichtung und Bearbeitung des Weingartens mit amerikanischen Reben.

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Že ponovljeno se je razpravljala v naši zbornici nesreča, katera je zadela naše dolenjske pokrajine po trtni uši. Iz poročila deželne odbora smo morali s žalostjo konstatirati, kako malomarno ali obupno postopajo naši rojaki na Dolenjskem glede uničevanja vinogradov. Izseljujejo se vedno hujše prebivalci ondotnih krajev in visoka zbornica je vedno brez ugovora in radostno sprejela vsak predlog, ki je meril na to, da se ljudem pokaže dobra volja jim pomagati, da bi ustrajali po zgledu drugih dežel, katere so tudi prizadete po trtni uši in da bi zasajali ameriške trte, da zopet ozelené naši vinogradi.

Ravnateljstvo meščanske šole v Krškem prosi visoko zbornico za podporo za napravo vinograda z ameriškinimi trtami in upravni odsek je bil uradno-ščen, da se ravnateljstvo tega važnega zavoda zanimala tudi za trtorejo. Posestnik v Krškem gospod Mihael Aussetz prepušča ravnateljstvu velik vinograd, opustošen po trtni uši brezplačno za 7 let s tem pogojem, da ga nasadi ravnateljstvo z ameriškinimi trtami in da po preteku 7 let vinograd zopet preide v njegovo last. Ravnateljstvo mora sedaj iskati denarnih sredstev. En del vinograda so že rigolali z lastnimi sredstvi, sedaj imajo pa še pokriti troške v znesku 380 gld., da se bode moglo izvršiti prekopavanje in druga dela. Ravnateljstvo obrnilo se je tudi na visoko kmetijsko ministerstvo, katero obeta podporo, vendar pa zahteva, da ravnateljstvo meščanske šole dokaže, kako se bodo pokrili troški za napravo in vzdrževanje. Zaradi tega stopa ravnateljstvo do visoke zbornice s prošnjo, naj visoki zbor en del troškov prevzame na deželni zaklad. Ker se ravna tukaj za jako koristno napravo, katera bode pod vodstvom večjih mož, namreč gospodov dr. Romiha in Lapajneti, je pač vredno in bi bilo želeli, da visoki deželni zbor pritrdi tej prošnji, ker se ne ravna za veliko. Treba jim je 380 gld. Nadejaje se, da bode visoko kmetijsko ministerstvo prevzelo polovico te svote, dovoljujem si nasvetovati v imenu upravnega odseka, da dovoli visoka zbornica drugo polovico v svrhu nasadbe novega vinograda, kateri bode dotičnim vinogradnikom in celemu Krškemu okraju tudi služil v pouk; ob enem pa se ravnateljstvo tudi zavezuje, da se bodo ključki brezplačno oddajali med vinogradnike po Krškem okraju.

Na podlagi teh pojasnil dovoljujem si predlagati sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) »Ravnateljstvu meščanske šole v Krškem dovoli se 190 gld. podpore iz deželnega zaklada za napravo vinograda z ameriškinimi trtami, ki ima služiti kot poskuševališče in uzorni vinograd.

2.) Gledé prošene vsakoletne podpore naj deželni odbor iz svote 1500 gld., podeljene za tekoče leto v svrhu podpiranja novih ameriškanskih trtnih nasadb prositelju podeli na podlagi pozvedb primerni prispevek za obdelovanje vinograda«.

Poslanec dr. Vošnjak:

Prosim besede!

Ujemam se sicer s predlogoma častitega gospoda poročevalca, vendar pa bi si usojal storiti neko opazko, in na tej podlagi nasvetovati še nek dostavek. Tukaj se pové, da se dovoli podpora za napravo ameriškega vinograda. Vsakdo vé, da se sadé ameriške trte in da se jih po preteku dveh ali treh let požlahtni. Ako pa bodo vse trte čez dve ali tri leta požlahtnene, potem dežela ne bode imela ničesar od tega vinograda. Če se privoli deželna podpora v ta namen, da se dobivajo ameriške trte, mora dežela skrbeti, da vsaj na enem delu vinograda ostanejo ameriške trte necepljene, katerih ključki se bodo morali oddajati po prav nizki ceni,

ali brezplačno Dolenjskim vinogradnikom. Deželni odbor ima v tem oziru že neprijetne skušnje. Dal je za dva vinograda v Vipavi podpori po 70 gld., ameriške trte so se nasadile, potem pa požlahtnile in dežela nima ničesar od tega, temveč le dotična posestnika, ki sta ob deželnih troških prišla do novih vinogradov, katera jim donašata veliko dobička. Ako se večje podpore dovoljujejo, mora se zahtevati, da ameriške trte ostanejo nepožlahtnene.

Zelel bi torej, da se podpora iz deželnega zaklada dovoli le s pogojem, da se vodstvo meščanske šole zaveže, da bodo vsaj na polovici dotičnega vinograda ostale ameriške trte nepožlahtnene in da se bodo ključki oddajali ali zastonj, ali pa prav cenó.

Resolucija, katero priporočam visokemu zboru, se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»Vodstvo meščanske šole se mora zavezati, da vsaj na polovici novega vinograda ohrani necepljene ameriške trte, katerih ključke mora vodstvo oddati brezplačno, ali po prav nizki ceni dolenjskim vinogradnikom.«

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo resolucijo, katero je stavil gospod poslanec dr. Vošnjak, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Je zadostno podprta in torej v debati.

Zeli še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Povše:

Rad ali nerad moram zavzimati nasprotno stališče proti zaslužnemu gospodu referentu o zadevah filoksere v deželnem odboru in sicer iz sledečih razlogov. Tukaj se ravna za poskušališče in ne le za vinograd, iz katerega bi se širile ameriške trte. Častiti gospod referent dobro vé, kako ogromno rast imajo ameriške trte in koliko rezanice se dobi od njih. Ali nekaj drugega je pri temu. Ni dovolj, da se zasadi vinograd z ameriškinimi trtami, kajti ogromna večina ni taka, da bi bilo vino pitno. Pač pa ima ameriška trta lastnost, da se je trtna uš ne more lotiti. Da pa potem dobimo zopet vino, katero pristaja okusu naših deželanov in kupcev, treba je, da se vse ameriškanske trte precepijo in to ravno bi bilo važno, da bi imeli vzgledni vinograd, na katerem bi bile vse ameriške trte precepljene in bi se pokazalo, kako blago se more dobivati. Potem pa, od kod naj ravnateljstvo meščanske šole dobiva kaj dohodka, ako bodo delali samo rezanice? Oni hočejo delati na to, da dobijo po mogočnosti toliko, kolikor je treba za pokritje troškov za obdelovanje vinograda. Končno pa gospoda deželnega odbornika tudi opozarjam na to, da je gospod Aussetz ravnateljstvu meščanske šole proti notarski pogodbi prepuštil vinograd za 7 let, da se pa to ni zgodilo iz same velikodušnosti, kajti to tudi ni bilo pričakovati, temveč da mu je na tem, da po preteku 7 let dobi

dobro zasajen vinograd kot odškodnino zopet nazaj v last. Da se torej ne bodo vršile kake zapreke, prosim visoko zbornico, da ostane pri nasvetu upravnega odseka in dovoli po odseku naprošeno svoto.

Deželni glavar:

Prestopimo sedaj na glasovanje. Glasovali bodo najprvo o odsekovih predlogih.

Prosim gospode, ki pritrdijo prvemu predlogu upravnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim gospode, kateri se strinjajo z drugim predlogom upravnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj glasujemo še o predlogu gospoda poslanca dr. Vošnjaka in prosim gospode, kateri sprejmo ta predlog, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj prestopimo k 9. točki dnevnega reda, to je:

9. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve neke v Vrhiškem cestnem okraji leta 1870. in 1871. zgrajene nove ceste med okrajne ceste (k prilogi 26.).

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses inbetreff der Einreihung einer im Straßenbezirke Oberlaibach in den Jahren 1870 und 1871 neu erbauten Straße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 26.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoki deželni zbor!

Leta 1870. in 1871. zgradila se je v Vrhiškem okraji nova cesta, ki se v dolini pri Goričici odcepi od okrajne ceste „Vrhnika-Podpeč“ ter se potem s to okrajno cesto zopet združi kake 1½ km pred Pečjo v znožji Žalostne gore.

Dolga je ta cesta kake 2.8 km. Na to novo cesto, ki je velicega pomena za promet vasij pod Žalostno goro, se je bilo nekoliko pozabilo, ker se ni nikdar uvrstila med okrajne ceste, da se je faktično od njenega zgrajenja sem taka vzdrževala.

Da se je cesta, če tudi ni bila uvrščena med okrajne ceste, vzdrževala kot taka, bilo je očitno nezakonito.

Da se ustavi ta nezakonitost, predlaga deželni odbor, da bi se omenjena proga uvrstila mej okrajne ceste.

Ker je ta proga ravno istega pomena, kakor okrajna cesta „Vrhnika-Podpeč“, ker se je vsled stare navade faktično mej okrajnimi cestami vzdrževala in oskrbovala in ker bode proga tedaj še večjega pomena, če se zgradi cesta Podpeč-Lipa, predlaga upravni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Leta 1870. in 1871. v Vrhiškem cestnem okraji zgrajena cesta, katera se pri Goričici od okrajne, v zakonu o uvrstitvi cest z dné 2. aprila 1866. l. pod točko 80. navedene ceste Vrhnika-Borovnica-Podpeč odcepi in ki se s to okrajno cesto potem, ko drži 2.8 km daleč, zopet stika tam, kjer doseže omenjena od Preserja držeča okrajna cesta podnožje Žalostne gore in dalje naprej Podpeč, uvrsti se med okrajne ceste.“

Die in den Jahren 1870 und 1871 im Straßenbezirke Oberlaibach erbaute Straße, welche bei Goričizza von der im Straßenkategorisirungs-Geetze vom 2. April 1866 unter Post 80 vorkommenden Oberlaibach-Franzdorf-Podpetscher Bezirksstraße abzweigt und sich mit der letzteren nach einem Zuge von 2.8 Kilometer und zwar dort wieder vereinigt, wo die gedachte von Preßer abwärts führende Bezirksstraße den Fuß des Trauerberges und in ihrem weiteren Zuge Podpetsch erreicht, wird in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrdé temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Točka 10. dnevnega reda je:

10. Ustno poročilo upravnega odseka gledé delne preložitve klanca na Selih na okrajni cesti Raka-Krško (k prilogi 27.).

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses inbetreff einer partiellen Correctur der Arch-Gurkfelder Bezirksstraße an der steilen Strecke bei Sela (zur Beilage 27.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoki deželni zbor!

Okrajna cesta, ki vodi iz Krškega proti Raki, ima na tistem mestu, kjer se izvije iz gozda Krakovskega, boriti se z veliko naravno vpoviro. To je klanec pri Selih.

Na ti cesti, ki se pri Raki deli v dve progi, kojih jeden krene proti Meršeci vasi na Šentjernej-Rudolfovo, druga pa proti Bučki na Škocjan-Rudolfovo in Mokronog — je vedno dosti prometa, bodi si radi važnih sejmov, bodi si radi zveze z Rudolfovom in notranjo Dolensko. Zategadelj kazala se je že od nekdaj potreba, da bi se odstranil klanec pri Selih, ki spada mej najznatejše cestne strmine, kar jih imamo v ti kronovini. Že leta 1888. je prosil cestni odbor Krški za deželno podporo v namen, da bi se mogel klanec pri Selih preložiti.

Tedaj pa je naložil deželni zbor deželnemu odboru, da vse potrebno poizve, in da pred vsem poizve proračunjene troške nameravane preložitve.

Cestni odbor Krški predložil je sedaj dotični proračun, s kojega je razvidno, da bi troški nove 1223 metrov dolge proge, dosegli svoto 7133 gld. Od te odpadlo bi 1043 gld. 50 kr. na odkup zemljišč — nova proga tekla bi večinoma po vinogradih, — družih 6090 gld. 15 kr. pa na gradbinska dela.

Deželni tehnik je načrte pregledal, ter pripoznal, da so pravilni, in da sploh ceste pri Selih ni mogoče drugače preložiti, nego na tisti progi, koje kažejo predloženi načrti. Deželni tehnik izrekel se je tudi, da naj bi dežela dala v to zgradbo prispevka 3500 gld.

Deželni odbor pa priporoča, da naj se dovoli samo 3000 gld., in to pod pogojem, da se zgradba prej pričetni ne smé, dokler ni celi za njo namenjeni zaklad nabran.

Upravni odsek, ki je uvaževal dolenske znane razmere, se popolnoma strinja s tem pogojem.

Kakor se razvidi iz letnega poročila, razpisal je krški cestni odbor za leto 1891. 18⁰/₁₀ svojih priklad. Imel pa je posebej še 3000 gld. deželnega dolga, ki se mu je privolil z deželnozborskimi sklepom dne 28. septembra 1882.

Ta cestni odbor nahaja se torej v hudih stiskah, in naravno je, dabi klanca pri Selih s svojo lastno močjo nikdar preložiti ne mogel. Oziraje se na te razmere, potem na veliko, po razširjenji trtne uši se pomnoženo bedo v Krškem okraji, in končno na važnost dotične proge za promet, izrekel je upravni odsek mnenje, da se je pridružiti nasvetu deželnega tehnika, in da je za nameravano preložbo dovoliti deželni donesek 3500 gld.

V imenu odsekovem čast mi je nasvetovati: „Visoka zbornica vzešči deželnega odbora poročilo v vednost, naj za preložbo okrajne ceste pri Selih pod Rako po predloženem načrtu in proti pogoju, da se zgradba prej ne prične, kot je nabran celi za njo potrebni zaklad, dovoli deželne podpore 3500 gld.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, kateri pritrdé predlogu upravnega odseka, naj blagovolé ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predno preidemo k daljni točki imam čast predstaviti visoki zbornici zastopnika vlade gospoda vladnega svetovalca Josipa Merk-a.

Na dnevnem redu je sedaj točka 11. to je:

11. Ustno poročilo finančnega odseka gledé prve službeno-starostne doklade Ivanu Smrekarju, katehetu na ljudskih šolah v Ljubljani (k prilogi 34.).

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die erste Dienstalterszulage für den Kateheten an den Volksschulen in Laibach, Johann Smrekar (zur Beilage 34.).

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Gospod Janez Smrekar je bil leta 1886. nastavljen za veroučitelja na ljudskih šolah v Ljubljani z letno nagrado 800 gld., ali ker je poučeval nad 1000 otrok in moral prevzeti do 30 ur na teden, mu je deželni šolski svet l. 1889. dovolil še osobno doklado 200 gld., tako da je vsa nagrada znašala 1000 gld. Vsled zakona z dné 5. decembra 1889 bili ste pa na ljudskih šolah v Ljubljani ustanovljeni za veronauk 2 stalni službi in sicer s plačo, katera pripada učiteljem I. vrste, to je s plačo 700 gld., s stanarino 100 gld. in petletnicami po 40 gld. Ena teh služeb je bila oddana gospodu Janezu Smrekarju, kateri je zgubil s tem svojo osobno doklado 200 gld. Vsled tega se je obrnil do deželnega šolskega sveta s prošnjo, naj se mu pusti osobna doklada 200 gld., da kot definitivni učitelj ne bode imel manj plače nego kot začasni učitelj; ali deželni šolski svet tej prošnji ni mogel ustreči in sicer zaradi tega ne, ker je bila služba šele sedaj stalno urejena in ker je mislil, da, če se enemu dovoli tako povišanje, bi bilo to treba tudi gledé drugih veroučiteljev. Dalje mu je bilo merodajno za odklonitev prošnje tudi to, da po novem deželnem zakonu ni treba poučevati več nego 24 ur na teden, ker za vse druge ure dobi učitelj posebne nagrade, da bode dalje razun tega gospod Smrekar dobil vsakih pet let petletnice po 40 gld., ter polagoma zopet imel toliko dohodka, kakor poprej in se nahajal še v ugodnejšem položaji, ker se mu mora vse to vračuniti v pokojnino. Pač pa je deželni šolski svet mislil, da bi bilo prav, ako se mu tistih 5 let, katere je preslužil kot provizorični učitelj, ker ni bilo nobenega zakona, po katerem bi se bil mogel namestiti stalno, všteje tako, kakor da bi bil definitivno služil vsa ta leta, in da se mu prizna prva petletnica v znesku 40 gld. To je sklenil deželni šolski svet s pogojem, da tudi deželni zastop pritrdi temu sklepu.

Deželni odbor je prepustil rešitev visokemu zboru, predlaga pa, da se gospodu Smrekarju prizna ta petletnica. Finančni odsek je uvaževal vse te razloge, katere so poudarjali članovi deželnega odbora in deželnega šolskega sveta ter predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Veroučitelju Janezu Smrekarju se izjemoma dovoli prva službeno-starostna doklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede! (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrdé temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec Klun:

Ravnokar rešena prošnja je v tesni zvezi s proračunom normalno-šolskega zaklada, ali v enaki zvezi s tem proračunom so tudi točke 13., 14. in 15. današnjega dnevnega reda; zaradi tega prosim

dovoljenja, da smem, predno pričem razpravo o normalno-šolskem zakladu, poročati o teh točkah, ker vplivajo na proračun normalno-šolskega zaklada.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga, da se pred točko 12. rešijo točke 13., 14. in 15. Ako nihče ne ugovarja? (Nihče ne ugovarja. — Wird kein Widerspruch erhoben.) Prosim gospoda poročevalca, da poroča o točki 13.

13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji stalnega odbora deželne učiteljske konferencije v Ljubljani za uredbo učiteljskih plač.

13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des ständigen Ausschusses der Landeslehrerconferenz in Laibach um Regulirung der Lehrergehälter.

Poročevalec Klun:

Točka 13. zadeva prošnjo stalnega odbora deželne učiteljske konferencije v Ljubljani. Ta prošnja je dvojna in zadeva prvič 2. odstavek § 2. zakona z dne 29. novembra 1890, drugič pa 1. odstavek § 3. istega zakona. V prvi vrsti priporoča stalni odbor učiteljske konference, da bi se v § 2. vsprejel dostavek, da stopijo začasno nameščeni učitelji oziroma učiteljice takoj v užitek letne plače 450 gld., kadar si pridobé spričevalo učne usposobljenosti; drugi del prošnje pa zadeva 1. odstavek § 3., v katerem priporoča učiteljska konferenca, da bi se spremenili odstotki raznih plačilnih vrst in sicer tako, da bi prišlo na I. vrsto 8%, na II. vrsto 12%, na III. in IV. vrsto pa po 40% učiteljskih služeb. Učiteljska konferenca se v svoji prošnji gledé začasnih učiteljev sklicuje na to, da plača letnih 360 gld. skorej ni dostojna mladega omikanega moža, ki se je po 12letnem učenju posvetil važnemu poklicu ljudsko-šolskega učitelja. In če bi bila taka plača že zadostna za njegove skromne telesne potrebe, pravijo dalje, kje naj najde mladi začasni učitelj pomočkov za duševno svojo izobrazbo, kdo mu naj plača takse, kadar se oglasi k preskušnji za učiteljsko sposobnost, kdo naj mu povrne troške, kateri mu po tej preskušnji nastanejo, ko mora od daleč potovati v deželno stolno mesto ter tukaj bivati najmanj jeden teden ali pa še dalje časa? Potem pravijo, da mora tak začasni učitelj, kadar dobi spričevalo o preskušnji učne usposobljenosti, mnogokrat čakati še 2 ali 3 leta na stalno službo vedno še z letno plačo 360 gld. in zaradi tega prosijo, da bi se začasnim učiteljem takoj po izpitu povišala plača na 450 gld.

Plača 360 gld. v istini ni ravno velika, toliko je pa vender, da zadostuje za vsakdanje življenje; sicer pa se ne sme prezirati, da visokošolci, kateri po 12letnem učenju zapusté gimnazij, gotovo niso manj, temveč bolje omikani, kakor pripravniki, in

po mojem mnenji bi bili vsi ti visokošolci brez izjeme jako zadovoljni, ako bi na leto dobivali po 360 gld. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Kak je pa potem avancement!«) Vender jih je malo v tako ugodnem položaji, da bi imeli toliko dohodka, in tudi pozneje jih ni dosti tako srečnih; kajti kolikokrat morajo absolvirani juristi in drugi visokošolci v istini po 2 ali 3 in še več let čakati in brezplačno prakticirati, preden dobé stalno službo, med tem ko začasni učitelji precej, ko izstopijo iz pripravnice, dobijo plačo letnih 360 gld. Ali pogledjmo diurniste, kateri dostikrat niso manj, včasih celo več študirali nego pripravniki, pa dobivajo tudi le 360 gld. ali še manj ter morajo s to plačo sami sebe in še družino preživeti! Ravno tako po novem zakonu največja kongrua duhovnih pomočnikov ne znaša 360 gld., ampak le 300 gld., kterih v mnogih službah na Kranjskem vsi doneski ne presegajo. Jaz sam sem to skusil. Prva moja služba je znašala 310 gld. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Z našami?«), da, vsega skupaj, tudi z našami od prvega do zadnjega krajcarja, ker sem imel od ustanove 240 gld., okoli 70 gld. pa je dajalo ljudstvo. Ako bi se torej uslišala prošnja učiteljske konference, potem bi bilo stanje začnih učiteljev v primeri z visokošolci, ki so študirali 16 let, najugodnejše in tudi ugodnejše, kakor stanje suplentov na srednjih šolah, ki morajo po 10 in še več let čakati na stalno službo; naši začasni učitelji pa navadno precej po izpitu dobijo lahko stalne službe. Provizoričnih služeb je bilo v zadnjem letu 91, in kar je učiteljev naredilo izpit učiteljske sposobnosti, bili so večinoma vsi precej stalno nastavljeni. Sicer se pa vsakemu tista leta, odkar je kot začasni učitelj napravil izpit, vštevalo v pokojnino in on ne izgubi drugega, nego razloček med 360 gld. in 450 gld., ako ne dobi precej po izpitu plače najnižje vrste.

Druga prošnja učiteljske konference zadeva spremembo uravnave učiteljskih plač gledé odstotkov. Učiteljska konferenca pravi, da bi nasvetovana sprememba ne pomnožila dosti potreščine pri normalno-šolskem zakladu, ampak le za kakih 8000 gld. Jaz sem preračunal vso potreščino po odstotkih, kakor sedaj veljajo po deželnem zakonu, in po onih, katere nasvetuje učiteljska konferenca. Ako štejemo 580 učiteljev, — ker se je njih število od lanskega leta pomnožilo za 21, — potem imamo po sedanjih odstotkih 29 učiteljev v I. plačilnem razredu s plačo 700 gld., kar znaša skupaj 20.300 gld.; v II. vrsti 10%, to je 58 učiteljev s plačo po 600 gld., vsega skupaj 34.800 gld.; v III. vrsti 35% ali 203 učiteljev po 500 gld., skupaj 101.500 gld. in v IV. vrsti 50% to je 290 učiteljev plačanih po 450 gld., skupaj 130.500 gld. na leto.

Ako sedaj vzamemo za podlago odstotke, kakor jih nasvetuje učiteljska konferenca, imeli bi v I. plačilni vrsti 8% torej 46 učiteljev s plačami po 700 gld., ki bi skupaj znašale 32.200 gld.; v II. vrsti bi bilo 12% ali 70 učiteljev in njih plače po 600 gld. bi znašale skupaj 42.000 gld.; v III. vrsti bi bilo 40% ali 232 učiteljev, katerih plače po 500 gld. bi znašale skupaj 116.000 gld., in v IV. vrsti zopet

40%, to je 232 učiteljev in plače po 450 gld., bi skupaj znašale 104.400 gld. Vse plače skupaj bi torej po nasvetu učiteljske konference znašale 294.600 gld. kar bi bilo v primeri z našo sedanjo potrebščino v znesku 287.100 gld., več za 7500 gld. Ako pa primerjamo celo potrebščino po novem nasvetu z dejanskim proračunom, kakor ga imamo pred seboj, presegala bi ta potrebščina proračun za 26.428 gld. Učitelji pravijo, da to povišanje ne bi hudo zadelo deželnih financ in priporočajo, da bi se visoki deželni zbor oziral na njihov predlog tudi z ozirom na to, da celo vsi ravnatelji niso v I. plačilnem razredu, ampak da so nekateri nadučitelji na četerorazrednicah celo v II. razredu, namreč v Št. Jerneju, v Mokronogu, v Šmartnem pri Litiji, dalje v Toplicah pri Zagorji, v Št. Vidu pri Zatičini, v Št. Vidu nad Ljubljano, v Trebnjem, v Senožečah, v Srednji vasi na Kočevskem in v Vipavi.

Res je, da sedanje povišanje ne bi znašalo več, kakor 7500 gld., ali ta znesek bi se vsako leto pomnožil, zlasti kadar bi bile dovršene vse ljudske šole, kolikor jih je še treba. Častiti gospod vladni zastopnik je v finančnem odseku rekel, da bode treba napraviti še kakih 80 novih šol. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Dobro, dobro!«) Učiteljstvo se bode pomnožilo okroglo za 120 oseb, torej bomo imeli okoli 700 učiteljskih oseb. Za teh 120 učiteljev bi se povišala potrebščina po nasvetu učiteljske konference za 62.960 gld. ali okroglo za 63.000 gld. več, kakor po sedanjih odstotkih, in če temu znesku še prištejemo 7500 gld., za kar bi se po novem nasvetu povikšala potrebščina že sedaj, povišale bi se plače učiteljev do takrat, ko bodo dovršene vse šole, za 70.000 gld. Potrebščina za šolstvo, ki znaša že sedaj 350.000 gld., bi torej po tem povišanju znašala 420.000 gld. Če pa pomislimo, da se bodo povišale v jednaki meri tudi še pokojnine, če dalje prevdarjamo, da bodo po preteku 10 let te pokojnine znašale 50.000 gld., med tem ko sedaj znašajo 28.000 gld., lahko rečemo, da bode vsa potrebščina po sedanjem razmerju brez stroškov za stvarne potrebe po preteku 10 let znašala 450.000 gld. in če prištejemo še stvarne potrebe, znašala bo 550.000 gld. Ako nas pa že sedaj skrbi, kako naj pokrijemo ogromne troške za šolstvo, bi vsled povišanja plač, kakor ga nasvetuje učiteljska konferenca, tembolj nastalo vprašanje, ali bode dežela res mogla zmagovati to velikansko breme ali ne, ker se nam je zlasti tudi bati, da naši dohodki ne bodo vselej tako ugodni, kakor sedaj, ni mar opravičena bojazen, da bi morebiti ne prišli v ne-ljubi položaj, da bi morali plače učiteljev zopet znižati, kar bi bilo deželnemu zastopu gotovo ravno tako neprijetno in hudo, kakor učiteljem samim.

Zaradi tega finančnemu odseku pri najboljši volji in največje dobrohotnosti za učiteljski stan ni bilo mogoče ustreči prošnji učiteljske konference; nasvetovano povišanje učiteljskih plač prepustiti se mora poznejšemu času, ko se bode pokazalo, kako naj se uravnajo troški za naše ljudsko šolstvo. Razlogi, katere navaja prošnja, niso čisto prazni, ali tolikega pomena vendar niso imeli, da bi bili mogli finančni odsek dovesti do drugega prepričanja.

Kakor sem že omenjal, pravijo učitelji, da ni toliko služeb I. vrste, da bi vsak ravnatelj četerorazredne ljudske šole imel plačo I. vrste, in v ta namen naštevajo razne prej naštete četerorazrednice. Ali finančni odsek je sodil, da je ta prikazen čisto naravna in da po pravici ne gre, vse četerorazrednice stavljati v jedno vrsto; tega vendar ne bode trdili, da je ljudska šola v Št. Vidu pri Zatičini ali v Trebnjem ali v Mokronogu tistega pomena, kakor ljudske šole v Ljubljani ali v kakem večjem mestu ali trgu na deželi. Zaradi tega je primerno, da ne spadajo vsi nadučitelji na četerorazrednicah v I. plačilno vrsto, ampak da so nekateri ravnatelji tudi v II. vrsti; kajti mogoče je, da pride morebiti čas, ko bode treba skrčiti nekatere četerorazredne šole in opustiti nekaj razredov. Sicer pa treba pomisliti, da s številom učiteljev rastejo tudi odstotki, kateri spadajo v I. ali II. plačilni razred, ker pride od vsakih 20 učiteljev vedno po jeden v I. in jeden v II. plačilno vrsto.

Iz vseh teh razlogov finančnemu odseku ne preostaja drugega, nego da predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»Prošnja stalnega odbora deželne učiteljske konference v Ljubljani za uredbo učiteljskih plač se odkloni«.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor!

Predlansko leto, ko je šlo za zvišanje učiteljskih plač, je vsa zbornica naglašala, da z radostjo stori kaj za učiteljstvo, da se gmotno stanje njegovo zboljša. Vse stranke in vse nuance te visoke zbornice glasovale za zvišanje učiteljskih plač, v oni meri, kakor jo določuje zakon z dne 29. novembra leta 1890.

Reči moram, da od svoje strani zelo obžalujem, da je po tako kratkem času, kakor ga je preteklo od takrat, učiteljstvo Kranjsko zopet čutilo potrebo, obrniti se do visokega deželnega zbora z novo prošnjo za zvišanje plač. Jaz bi rekel in na srce polagal učiteljem našim, naj bi uvažali, da v tem oziru omne minium nocet in da bi tako postopanje utegnulo slabo vplivati na dobrohotnost visokega deželnega zbora.

Vem, da ni bila posledna beseda, katero smo govorili leta 1890., vem da bomo v kratkem času morali zopet urediti in primerno zvišati učiteljske plače ter jih po drugačnih odstotkih razdeliti, ali za sedaj bi moralo učiteljstvo kranjsko priznati visokemu zboru njegovo blagonaklonjenost in priznati, da je on dosedanjim njihovim večkratnim prošnjam prav kulantno ustregel z ono uredbo učiteljskih plač, ki se je sklenila pred dvema letoma. To sem hotel naglašati, kar se splošno tiče stvari.

Sedaj pa bi omenjal še nekoliko stvari o uredbi učiteljskih plač zlasti z ozirom na učiteljstvo v Ljubljani.

Iz letnega poročila slavnega deželnega odbora je razvidno, da se je pri uredbi učiteljskih plač v deželnem šolskem svetu v sporazumu z deželnim odborom določilo, da se uvrsti v I. plačilni razred 10, v II. razred 9 in v III. plačilni razred 12 učiteljev respektive učiteljic.

Ko je šlo za zakon z dne 29. novembra leta 1890., oglasil sem se bil večkrat v finančnem odseku in tukaj v visoki zbornici, da sem opozarjal na to, kako čisto drugačne so razmere za učitelje v Ljubljani in za učitelje na deželi. Večina visoke zbornice ni hotela priznati navedenih in gotovo opravičenih mojih razlogov, dasiravno je bilo dokazano, da se je po drugih deželah pri urejanju učiteljskih plač jemalo ozir na stanje učiteljev v deželnem glavnem mestu.

Tako nahajate po drugih deželah, da imajo učitelji v glavnem mestu vedno neko prednost, nekak poseben položaj pred onimi učitelji, kateri so nameščeni zunaj po deželi. Ne bodem še enkrat navajal vzrokov, kateri govore za to, da bi se moralo jemati poseben ozir na učiteljstvo stolnega mesta, kajti ti vzroki so se obsirno razpravljali tukaj v visoki zbornici pred dvema letoma, ko smo se posvetovali o uredbi učiteljskih plač. Vsaj je vsakemu jasno in leži takorekoč na belem dnevu, da imajo učitelji v Ljubljani veliko težavnejši posel in večjo odgovornost nego učitelji po deželi in da je življenje za nje veliko dražje. Zaradi tega je čudno, da se je pri uredbi učiteljskih plač deželni šolski svet tako malo oziral na učiteljstvo v Ljubljani. Mislim, da bi bil deželni šolski svet vsaj v II. plačilni razred moral uvrstiti večje število učiteljev, kakor je to v resnici storil. Po mojem mnenju bi moralo biti v II. plačilnem razredu vsaj 15 mesto 9 učiteljev. V III. razredu jih je 12, po mojem mnenju pa bi jih moralo biti le 6.

Sicer pa o tej stvari ne bodem dalje razpravljaj, ker je častiti gospod vladni zastopnik, kakor je omenil gospod poročevalec, izrekel, da bode v kratkem potrebno ustanoviti 80 novih šol in namestiti mnogo učiteljev.

Mislim, da bode potemtakem kmalu prišla prilika, da bode potrebno revidovati razvrstitve učiteljskih plač in želel bi, da bi se takrat na učiteljstvo stolnega mesta bolj ozir jemalo nego dosedaj.

Predlagam torej sledečo resolucijo:

„Deželni odbor se pozivlje, naj izposluje pri c. kr. deželnem šolskem svetu revizijo razvrstitve učiteljskih plač v tem zmislu, da se bode pri prenejanju uredbi bolj ozir jemalo na deželno glavno mesto Ljubljano“.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

V brambo deželnega šolskega sveta, kateremu gospod predgovornik očita, da se je premalo oziral na učitelje glavnega mesta Ljubljane, moram omeniti, da se je stvar natanko pretehtala in da se je gledalo na razmere učiteljstva glavnega mesta ljubljanskega tako, kakor tudi na razmere drugih učiteljev na kmetih, pri čemur se je med drugim poudarjalo, da imajo učitelji mesta ljubljanskega še marsikatero

koristi, katerih učitelji na kmetih nimajo. Kdor je tukaj in ima svojo obitelj, pošilja otroke lahko v šolo, kar je za druge učitelje na kmetih veliko težavnejše. Stvar se je natanko in nadrobno preudarjala in potem uredila soglasno s slavnim deželnim odborom, uredila pa, mislim tako, kakor je pravično, in torej mislim, da se ne more očitati deželnemu šolskemu svetu, da ne bi bil nepristransko postopal v tej zadevi. Toliko v opravičbo deželnega šolskega sveta.

Poročevalec Klun:

Gledé resolucije nimam ničesar omenjati; sam zase se strinjam z njo.

Deželni glavar:

Bodemo torej glasovali in prosim gospode, kateri pritrdé predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj glasujemo še o resoluciji gospoda poslanca Hribarja in prosim gospode, ki pritrdé tej resoluciji, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo sedaj k 14. točki dnevnega reda, to je:

14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Franc Raktelja in Andrej Žumra, voditeljev mestnih petrazrednih ljudskih šol v Ljubljani, za zvišanje opravnine,

14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Franz Raktelj und Andreas Zumer, Leiter der städtischen fünfklassigen Volksschulen in Laibach, um Erhöhung der Funktionszulagen.

Poročevalec Klun:

Druga prošnja je došla visokemu zboru od ravnateljev in nadučiteljev mestnih deških ljudskih šol v Ljubljani, Franca Raktelja in Andreja Žumra, da bi se jima povišala opravnina na letnih 200 gld. V svoji prošnji pravita, da ravnatelj in nadučitelj peterazrednih deških ljudskih šol nimajo višje plače, nego ravnatelj četerazrednih ljudskih šol na deželi, da pa imajo nadučitelji na deželi v nekaterih krajih še več prislužka, ker so s štirirazrednicami po mestih in trgih zvezane tudi obrtne šole. Dalje omenjata, da so stanovanja v Ljubljani dražja nego na deželi in da imajo ravnatelj v Ljubljani tudi veliko več razredov, kakor na deželi, kar jim provzročuje veliko posla in za kar bi se jim po pravici morala dati višja opravnina. Končno še spominjata, da sta imela njihova prednika Belar in Praprotnik po 200 gld. opravnine, katera se je njima vštela celo v pokojnino. Finančni odsek, kateri je prošnjo vsesstranski pretresal, poudarjal je

važnost ljudskih šol v Ljubljani in priznaval opravičenost te prošnje, zlasti ker v Ljubljanske šole hodijo otroci iz vse dežele in je zaradi tega treba tudi več razredov oziroma paralelk. Tako je na jedni mestni šoli 4, na drugi pa je 5 paralelnih razredov, kateri gotovo prizadevajo dotičnemu ravnateljstvu več posla; ali finančni odsek je sodil, da ta posel vender ni tako obilen, če tudi ima jedna sama šola več razredov, nego na samostalnih ločenih šolah; kajti zaradi paralelk na primer ni treba posebnih konferenc, ampak se vse opravljajo ob enem. V poštrev pa pride tudi to, da na teh mestnih deških šolah ne bode ostalo vedno toliko paralelk, kakor jih je sedaj, ker se morebiti pokaže potreba, da se poleg teh dveh deških šol napravi še tretja samostojna šola, za katero se bode nekoliko otrok odvzelo obstoječima šolama. Kar se pa tiče prednikov sedanjih ravnateljev, je sodil finančni odsek, da so se jima doklade letnih 100 gld. k opravnolini dovolili šele po dolgoletnem službovanji kot nekako priznanje za dolgoletno in zaslužno delovanje, med tem ko sta sedanja ravnatelja šele prišla na šoli kot voditelja, in torej tu ne velja jednaka mera.

Vender pa je priznal finančni odsek opravičenost te prošnje v toliko, da se jima sme dovoliti dopolnilno opravilno doklado v znesku letnih 50 gld., zato predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Ravnateljema I. in II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani, gospodoma Andreju Žumru in Frančišku Raktelju se dovoli dopolnina, v pokojnino neuštevna opravilna doklada letnih 50 gld. za vsakega“.

Poslanec Stegnar:

Visoka zbornica! Z veseljem pozdravljam nasvet finančnega odseka, kateri namerava voditeljema mestnih deških ljudskih šol nakloniti nekoliko več opravnoline v priznanje njihovega obsežnega in težavnega delovanja. Na obeh mestnih deških šolah je že, odkar obstoje, toliko šolskih otrok, da je vsled tega poučevanje jako težavno. Nastale so vsled tega take razmere, na katere zakon z dné 14. maja l. 1869. niti ozir ni jemal. Vsled občne dolžnosti zahaja v ljudske šole vsa mladina, in naraščaj je velikansk. Nastala je potreba, da se šole vedno in vedno razširijo in kaj se je naredilo? V vsakem razredu so se morali ustanoviti vsporedni razredi ali paralelke in v zadnjih letih je bilo šolskih otrok toliko, da so se nekateri razredi morali ustanoviti celo v trojnem številu. Vsled tega je na deški ljudski šoli na Grabnu sedaj 10 razredov, v poljskih ulicah pa 9 razredov. Na ta način sta postali obe učilnici dvojni, oziroma trojni štiri- ali petrazrednici. Tako odnošaji že trajajo, odkar ste se šoli ustanovili, posebno v šoli na Grabnu že skozi dve desetletji in to je popolnoma nezakonito, kajti kjer je število učencev tako naraslo, da se je šola morala razširiti v toliko razredov, ondi bi moralo merodajno šolsko oblastvo skrbeti, da se šola razdeli na 2 ali 3 samostalni šoli. To se pa ni naredilo, ampak ves veliki posel in vsa velika odgovornost se pušča jednemu samemu voditelju.

Usojam si visoko zbornico opozarjati na to, da voditelji ljudskih šol niso v tako prijetnem položaji, kakor ravnatelji na srednjih šolah. Voditelji na ljudskih šolah imajo tiste dolžnosti, kakor pripadajo vsakemu drugemu učitelju, vsak ravnatelj mora tudi kot učitelj svojo dolžnost v dotičnem razredu opravljati in mora najmanj 18, eventualno pa celo 28 ur na teden poučevati. Na tako velikih šolah pa je že posel učiteljev tako važen in obsežen, da, če vzamemo v poštrev vestnega učitelja, lahko rečemo, da ima dovolj posla v svojem razredu. Sedaj pa pristopajo pri ravnateljih še izvan šole ali izvan njegovega razreda skrbi za vodstvo tako obširne šole. Koliko ima voditelj posla z nadzorovanjem in opravičil z vodstvom, vidimo na primer iz naslednjih točk. Najprej ima velik kup uradnih spisov sestavljati in razpošiljati, potem mora vzdrževati občno disciplino po vsej šoli, kajti posamezni učitelj skrbi le za svoj razred, ravnatelj pa ima gledati, da je po vseh razredih vse v najlepšem redu. Dalje mora skrbeti za hišni red, za kurjavo in osvetljavo, nadalje občuje veliko s strankami, katere se dostikrat neotesano vedejo in neopravičeno pritožujejo.

Potem pa ima nadzorovati pouk, skrbeti za učila in učne pripomočke, ima skrbeti za knjige, da jih otroci o pravem času dobijo, poleg vsega tega pa mora voditi učiteljska posvetovanja. Res je, da je posvetovanje ravno tako, ako je učiteljev 4 ali 5 in ravno tako, kakor če jih je 10, ali več učiteljev, ima več misli in zborovanje traja potem takem dalje časa. Dalje pripada učitelju voditelju tudi skrb za nadomestovanje za slučaj kake bolezni in on mora velikokrat iskati po vsej Ljubljani, da najde koga, ki bi mogel nadomestovati dotične gospode učitelje, ki so oboleli ali drugače zadržani od poučevanja. Potem ima ravnatelj dolžnost, skrbeti tudi za zdravstvo ter mora sploh svojo opozornost obračati na vse strani, da spolnuje svoj jako obsežen posel. Zaradi tega je nasvet finančnega odseka, katerega je razodel prečastiti gospod poročevalec, popolnoma opravičen in jaz bi šel še dalje in nasvetoval, da naj se obema gospodoma ravnateljema, ker sta dotični šoli večrazredni in obsegate in sicer šola na Grabnu 10 razredov, ona v Poljskih ulicah pa 9 razredov, prizna dvojna opravilna doklada v meri 200 gld. vsakemu za vodstvo teh šol.

Gledé nadomestovanja v slučajih kake bolezni bi pa priporočal visoki zbornici, da blagovoli sprejeti resolucijo, katera se ozira na neko mnogokrat izraženo željo. Učiteljske konference vedno in vedno naglašajo, kako potrebno je, da se ustanovi stalno mesto učitelja, kateri bi v slučajih, da bi bil zadržan ali obolel kak učitelj, nadomestoval dotično prazno mesto. Mestni šolski svet je že leta in leta poudarjal to potrebo in tudi deželni šolski svet je že večkrat uvaževal to vprašanje, ali vselej se je izpodbijala ta želja s tem, da učiteljskih moči ni na razpolaganje. Res je, da jih ni na razpolaganje ali zakaj ne? Ker ni zistemovana stalna učiteljska služba za taka nadomestovanja.

Naj bi torej visoki deželni zbor blagovoliil pritrditi mojemu nasvetu, da se v Ljubljani gledé na

veliko število učiteljev, katerih je samo pod mestnim šolskim svetom okolu 40, da se za to veliko število učiteljev preskrbi namestni učitelj, kateri bode stalno bival v Ljubljani in prevzel nadomestovanje v slučajih bolezni kakega učitelja. Da je to potrebno, bode razvideli tudi iz tega, ker je to nameščevanje po raznih drugih, nepoklicanih faktorjih glede discipline in šolskega pouka jako slabo in kvarno. Dotična učna moč, ki bi se nastavila stalno, bode poznala razmere po vseh šolah in bode izvrstno nadaljevala pouk. Ako se pa vedno jemljejo druge osebe, je to krparija, katera ne more dobro vpljivati na pouk in na disciplino. Zaradi tega bi priporočal, da bi se za ljudske šole, katere vzdržuje mestna občina Ljubljanska, ustanovila stalna služba namestnega učitelja, ki bi v slučajih bolezni kakega učitelja supliral dotično mesto.

Usajam si torej predlagati sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„1.) Na ljudskih šolah, katere napravlja in vzdržuje mestna občina Ljubljanska, ustanoviti je začasna ali stalna služba namestnega učitelja, ki bi za slučaj kakega zadržka ali oboljenja učiteljskih oseb supliral dotično mesto.

2.) Voditeljstvom obeh deških šol naj se prizna 200 gld. opravilnine.“

Deželni glavar:

Prosim častite gospode, ki podpirajo ravnokar stavljeno resolucijo gospoda poslanca Stegnarja pod točko 1.), naj blagovolé ustati.

(Se ne podpira. — Wird nicht unterstützt.)

Predlog ni podprt in torej tudi ni v razpravi.

Sedaj prosim častite gospode poslance, ki podpirajo predlog 2.) gospoda poslanca Stegnarja, da se dotičnima ravnateljema dovoli opravilnina v znesku 200 gld., naj blagovolé ustati.

(Se ne podpira. — Wird nicht unterstützt.)

Tudi ta predlog ni podprt in razprava o njem odpade.

Zeli še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Zeli gospod poročevalec besede?

Poročevalec Klun:

Predloga gospoda poslanca Stegnarja nista podprta, torej mi ni treba odgovarjati, nego le prosim, da se preide na glasovanje.

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri pritrdé predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in prestopimo k 15. točki, to je:

15. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstev v Kamnigoricí in Lancovem, da se stanarina

za učitelja v Kamnigoricí prevzame na normalno-šolski zaklad.

15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeindevorstellungen von Steinbüchel und Lanzo von Uebnahme des dem Lehrer in Steinbüchel gebührenden Quartiergeldes auf den Normallehrerfond.

Poročevalec Klun:

Tretja prošnja, katera je v zvezi z normalno-šolskim zakladom, je prošnja občin Kamnagorica in Lancovo, da se stanarina za Kamnogoriškega učitelja prevzame na normalno-šolski zaklad. Kakor je gospodom znano iz prejšnjih obravnav, dobivali so nekateri nadučitelji na deželi, kateri niso imeli naturalnih stanovanj, iz normalno-šolskega zaklada, stanarine v raznih zneskih. Kako je prišlo do tega, da so se tem učiteljem priznale stanarine, katere v zakonu niso opravičene, ne morem lahko povedati, ker nam dotični akti nikdar niso bili predloženi, ali pri zadnjem deželnem zakonu se je sklenilo, da imajo vse stanarine odpasti, ker morajo občine same skrbeti zanje. Tako je odpadla tudi stanarina kamnogoriškega učitelja Andreja Jekoveca v znesku 80 gld. Dotični občini Kamnagorica in Lancovo sedaj prosite, da bi visoki deželni zbor dotičnemu učitelju milostnim potom zopet priznal to stanarino in se sklicujete v prošnji na to, da so ondodni prebivalci večinoma gostači, žebljarski kovači, ki živé zaradi propada domače žebljarske obrti in silne konkurence po tovarnah v največji revščini, da morajo srenje za take ljudi, ako morebiti zbolijo v unanjih občinah, kamor hodijo delati, plačevati mnogo bolniških troškov, kateri so na primer l. 1891. znašali okolu 100 gld., in da sploh vsi prebivalci tudi v drugih vaseh živé v veliki bedi; visoki deželni zbor naj torej milostno podpira te prebivalce s tem, da jim plača stanarino za učitelja, za katero bi morali sicer sami skrbeti.

Finančni odsek priznava, da občini niste bogati in da jima je hudo, zbirati denar za stanarino, ali v enakih okoliščinah so tudi mnoge druge občine, od katerih so nekatere še bolj revne, zlasti v Beli krajini. Vender finančni odsek ni hotel napraviti prejudica, dobro vedoč, da ako priznamo eni občini tako stanarino, pridejo potem tudi druge občine z enakimi prošnjami in da bi imeli vnovič proti jasni zakoniti določbi dovoljevati velike zneske za stanarine. Ako je občina res tako silno potrebna podpore, in prebivalstvo tako revno, kakor trdijo, našli bodele občini morebiti drugih potov, po katerih se bodele mogli obrniti do deželnega zastopa za podporo; pod tem naslovom pa se jima pri najboljši volji ne more dovoliti ničesar.

Zaradi tega predlagam v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»Prošnja občin Kamnagorica in Lancovo za dovolitev stanarine Kamnogoriškemu učitelju iz normalno-šolskega zaklada se odkloni«.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Nemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrdé temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Preidemo sedaj k 12. točki dnevnega reda, to je:

12. Priloga 40. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1892. (k prilogi 24.).

12. Beilage 40. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Normalschulfondes pro 1892 (zur Beilage 24.).

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Vsled poprej storjenega sklepa, po katerem smo povišali opravnini ravnateljema deških ljudskih šol v Ljubljani, poviša se tudi potreščina normalno-šolskega zaklada, katero priporoča finančni odsek v prilogi 40., za teh 100 gld. Torej znaša sedaj potreščina 321.677 gld., zaklada pa ostane nespremenjena v znesku 29.234 gld.; zaradi tega se kaže primankljej za 100 gld. višji, torej v znesku 292.443 gld. V primeri s proračunom za leto 1891. kaže se potreščina za leto 1892. po nasvetu finančnega odseka višja za 11.231 gld., v primeri s predlogi deželnega odbora pa manjša za 2.369 gld. Vsled omenjenega današnjega sklepa pomnožuje se tudi pravi primankljej, katerega je pokriti iz deželnega zaklada, ter znaša mesto 138.653 gld., sedaj 138.753 gld., to je za 1.600 gld. več nego za leto 1891. in v tem zmislu prosim popraviti nasvete, katere Vam predlaga finančni odsek in kateri se glasé:

Slavni deželni zbor naj sklene:

»1.) Proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1892. s potreščino 321.677 gld.
z zakladdo 29.234 »
in s primanklajem 292.443 gld.
se potrjuje.

2.) V pokritje tega primankljeja se bode l. 1892. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem davku, pri hišni najemarini in hišno-razrednem davku, pri pridobninskem in dohodninskem davku po vsej deželi. Nedostatek v znesku 138.800 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod točko 2. pridobi Najvišje potrjenje.

4.) V rubriki III. »Potreščina« dovoljuje se c. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

5.) Potreščine normalno-šolskega zaklada za l. 1891., katere bi utegnile vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom nastati, pa bi presegale proračun, so pokriti iz blagajničnih preostankov l. 1891.

1.) Der Voranschlag des Normalschulfondes für das Jahr 1892 mit dem Erfordernisse von . . . 321.677 fl.
der Bedeckung von 29.234 „
und mit einem Abgange von 292.443 fl.
wird genehmiget.

2.) Zur Deckung dieses Abganges wird für das Jahr 1892 eine 10% Umlage auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern, somit insbesondere der Grund-, Hauszins- und Hauselassensteuer, der Erwerb- und Einkommensteuer vom Ordinarium sammt allen Staatszuschlägen im ganzen Lande eingehoben. Der weiterhin sich ergebende Abgang von 138.800 fl. ist aus dem Landesfonde zu decken.

3.) Der Landesausschuss wird beauftragt, dem Beschlusse ad 2 die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

4.) In der Rubrik III des Erfordernisses wird dem f. l. Landeschulrath im Einvernehmen mit dem Landesausschusse das Revirement bewilliget.

5.) Jene Mehrauslagen, welche dem Normalschulfonde für das Jahr 1891 infolge rechtskräftiger Anordnungen des Landeschulrathes im Einvernehmen mit dem Landesausschusse etwa erwachsen würden, sollen aus dem Cassareste pro 1891 gedeckt werden“.

Ker se je poročilo finančnega odseka gospodom poslancem razdelilo že v zadnji seji, so gospodje raznótera pojasnila že našli v poročilu samem, zato si pridržujem samo končno besedo in prosim, da se takoj preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno debato. Želi kdo besede?

Poslanec Kersnik:

Visoki zbor! Nekako veselje me navdaja letos pri pogledu na budget normalno-šolskega zaklada. Smelo trdim, da dosedaj še ni bilo tako ugodnega, kakor letos, odkar je ustanovljen ta zaklad.

Seveda ima stvar tudi svojo grenkobo in ta tiči uže v poročilu prečastitega gospoda poročevalca, katero navaja razloge ugodnosti tega budgeta. Ti razlogi so le pripetljaji, namreč ta slučaj, da je pričakovati letos visokih doneskov od bogatih zapuščin, na katere se pa druga leta ne more tako gotovo računati, kakor v tekočem letu. Zaradi tega pa nas prehaja vedno še tista črna skrb, katera nas je navdajala vsa druga leta, ko smo videli, kako grozno narašča potreščina tega zaklada. Ko smo vprašali, kedaj bode enkrat konec, kje bode meja temu naraščanju, povedalo se nam je, da se bode moralo zidati najmanj še 80 jednorazrednic, oziroma nastaviti 80 učiteljev na teh jednorazrednicah. Kaj to pomeni, veste. Ako se nastavi 80 novih učiteljev, bodo troški z vsemi plačili, nagradami in dokladami vzvišali se za najmenj 45—50.000 fl. in če mislimo še na naraščaj pri dvoje- in trojerazrednih ljudskih šolah, potem je vsa ta skrb popolnoma opravičena in zaradi tega se mi vidi nasvet, da naj deželno šolsko oblastvo ravna s posebno štedljivostjo in pozornostjo pri razširjevanji jedno- in dvojerazrednic, — jako umesten in moram ga le toplo priporočati.

Kar se tiče posameznih nastavkov, bi se sojal opozarjati samo na dve stvari, ki ste sicer sami na sebi malenkostni, ki pa vendar globoko segate v življenje našega kmetkega ljudstva, kateri vendar hočem omenjati le mimogrede. To so namreč nagrade za pouk o kmetijstvu in o ženskih ročnih delih. Honorar ali nagrada, katero dobiva učitelj za pouk v kmetijstvu, je tako malenkostna, da se mi vidi gola ironija. Znan mi je slučaj, ko je nek učitelj poučeval dve leti okolu 30 učencev v kmetijstvu, vsak teden po več ur, in končno dobil je — horrible dictu — nagrado 15 gld. Ravno taka je z ženskimi ročnimi deli, katera so jeden najbolj priljubljenih predmetov na kmetih. Vsaka mati vé, koliko je vredno, da se deklica v šoli nauči teh del, kajti v manjših ali kajžarskih hišah nimajo za to prilike drugod. To pa le kratke opombe, na katere se bomo morebiti druga leta temeljiteje ozirali; za letos si ne upam staviti nikakega predloga.

Če pa sedaj pogledamo ta zaklad in te velike žrtve, katere doprinaša zanj dežela, je sledeče vprašanje popolnoma opravičeno: ali je pa tudi sad, katerega rodi ta naša žrtev vreden taiste? Ne morem si kaj izpovedati, da je odgovor lahek; ali žal, — da je še v marsičem negativen. Tega, gospoda moja, ne bode tajil nihče, ali kateri so razlogi? Dovoljeno mi bodi, segati po dveh razlogih, katera sta pa v dandanašnjih odnošajih tako tehtna, da bi rekel o njih, da z veliko silo vplivata na to, da naše šolstvo in učiteljstvo ni tako, kakor bi moralo po pravici biti.

Prvi razlog je neka pomanjkijivost šolskega nadzorstva.

Ne da bi bil materijal, — to so šolski nadzorniki, — slab, rečem da je materijal izboren, ali šolski nadzorniki niso v prvi vrsti nadzorniki, ampak so najprvo učitelji in profesorji, kateri morajo absolvirati svoje predpisane učne ure in le kadar so par ur prosti, potem obiščejo na poletje jedenkrat tako šolo, k večjem dvakrat na semester, ali to zadnje le malokedaj. Poleg tega pa jih tare ona grozna zavisnost od predsednika okrajnega šolskega sveta, od okrajnega glavarja! Ne bodem navajal več konkretnih slučajev, opozarjam Vas pa le na oni lanski dogodjaj, ki se je vršil na Kočevskem, ko se je okrajni šolski nadzornik kar na zahtevo okrajnega glavarja odstavil brez vsake disciplinarne preiskave.

V tem oziru je treba proužročiti temeljit preobrat, in jedina pot bi bila ta, da se nastavijo stalni nadzorniki, ki bodo samo nadzorovali in nič drugega nego to; treba je pa dalje tudi, da se storiijo bolj samostojni, da ne bodo več tako odvisni od okrajnih glavarjev.

Druga rana, ktera nas skeli na našem šolstvu pa je ono čudno postopanje pri oddajanju učiteljskih služeb (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Dobro!«), tako da dandanes ni vedno merodajna sposobnost prošnjikova, ampak jaz bi rekel v prvi vrsti tista brezpogojna poslužnost prošnjikova (Klici na levi: — Ruše lufs: »Dobro, dobro!« Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Res je!«)

Nečem navajati imen, ker to ni moja navada (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar:

»Jih bom pa jaz!« — Smeh na levi. — Gefächter lufs.), vendar pa bi opozarjal na dva dogodjaja.

V nekem šolskem okraji je važna šola že 6 mesecev brez voditelja, samo zaradi tega, da se konča disciplinarna preiskava proti nekemu učitelju, katere mu bi po dognani preiskavi vendar šele bilo mogoče podeliti dotično službo.

V drugem okraji oglasilo se je za imenitno nadučiteljsko mesto 17 prosilcev, in kaj se je zgodilo? Okrajnemu glavarju se je posrečilo, da se je po predlogu okrajnega šolskega sveta najbolj kvalifikovani najbolj nadarjeni in po službenih letih starejši učitelj potisnil na 16., najmlajši pa na prvo mesto. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »V Ribnici!«) To so silni nedostatki, in najstrožje bi moralo deželno vrhovno oblastvo paziti, da se kaj takega ne zgodi več.

Častiti gospod poslanec Hribar je poprej vprašal: »odkodi izvirajo one večno ponovljene peticije za povišanje plač« in je svaril učitelje naj v svojem interesu in interesu ugleda nikari preveč ne peticionirajo! Kaj jih dovaja do tega? Nič drugega nego to, da jim tista od zgorej gojena poslužnost daje pozabljati, da ne gledajo več toli na dostojanstvo svojega poklica, da izgubljajo ponos do svojega stanu in posledica temu, — popolno naravno — so tiste vedne peticije. Častita gospoda, jaz sem pri kraji in dovoljujem si le še jedno kratko opazko. Učiteljstvo je jako važen faktor, ne le ker ga potrebuje država in dežela, temveč tudi v boji za naš narodni obstanek, — in to tembolj, ker se bojim, da utegne pri drugem vevvažnem faktorju v tem boji, narodna ideja, stopiti na drugo mesto. Glejmo torej da si jo obdržimo in ohranimo kolikor moremo in s temi besedami sklepam. (Odobranje na levi. — Beifall lufs.)

Poslanec dr. Tavčar:

Visoki deželni zbor! Tudi jaz se hočem pri tej točki oglasiti z nekaterimi splošnimi opazkami. To je gotovo, če častiti gospod predgovornik ni zadovoljen z razmerami naših ljudskih šol, da imam jaz s svoje strani še veliko več povoda, izrekati svojo nezadovoljnost.

Ko je zadnjič častiti gospod poslanec eksclenca baron Schwegel poročal o proračunih in računskih sklepih naših dobrodelnih zavodov, naslikal nam je, na kako slabih tleh stoji naše dobrodelstvo in kako daleč smo zastali za drugimi kronovinami vzlic ogromnim stroškom, katere žrtvujemo za naše dobrodelne naprave. Ko je pa dalje dokazoval, da kažejo ti troški tendencijo, da bodo tudi v prihodnosti rasli vedno bolj in naraščali od leta do leta, pripoznati moram, da me je prešinil nekaj strah, akoravno sem si bil v svesti, da je častiti gospod poslanec eksclenca baron Schwegel pri nas rad nekaj diabolus rotae, ki vidi na Slovenskem vse črno, dasi mi drugi trdimo, da je mej tem črnim mnogo belega vmes. Ta strah, kojega mi je proužročil takrat prečastiti gospod poročevalec, voditelj nemške stranke, se mi danes z nova vzbujja v duši, danes, ko leži pred mano proračun normalno-šolskega zaklada za

leto 1892. Menim, da utis, katerega napravi ta proračun, ni tak, da bi nas zamogel naudajati s tako radostjo, kakor je hotel to zatrditi prečastiti gospod predgovornik.

Meni se ta proračun vendar ne vidi po vsem tako ugoden, kakor se nam je naslikal, ker se bojim, da se v njem nahaja nekoliko fikcij. Gospod poročevalec se je vestno trudil, da bi bil primanjkljaj znižal in v ta namen storil je, kolikor se je dalo. Ali dozdeva se mi pa vendar le, da pri vsem tem ni popolnoma pravilno operiral, ker je povišal v proračunu neki dohodek na 20.000 gld., dasiravno je bil deželni odbor v dotičnem naslovu predlagal le 12.000 gld. To je namreč tisti dohodek od zapuščin, katerega se je tedaj več nadejati, če umre več bogatih ljudi. Slučajno jih je lani umrlo nekaj prav bogatih in ta slučaj utegne se morda še kdaj ponoviti. Bojim se pa, da v prihodnje morebiti vendar ti bogati ljudje ne bodo hoteli umirati tako hitro, kakor bi bilo to želeli z ozirom na naš normalno-šolski zaklad. (Veselosť. — Heiterkeit.) To je torej slučajni prirastek, na katerega bi jaz ne polagal tolike važnosti, kakor je to storil prečastiti gospod poročevalec.

Na drugi strani pa smo čuli, da je bilo ustanovljenih, oziroma razširjenih zopet več šol in vsled tega osnovanih 19 novih učiteljskih služeb. Prepričan sem torej, da tudi troški normalno-šolskega zaklada kažejo tendencijo, da bodo rastle od leta do leta in — kar je najslabše — ne moremo se tolažiti s tem, da jih bomo kdaj mogli znižati. Ti troški bodo ostali stalni, kajti kar smo vpeljali, ne bomo mogli zopet odstraniti in kaj takega tudi ne želimo. Če torej pomislite, kako ogromni so troški za dobrodelne zavode, za agrarne operacije, za ljudske šole in če pridenete vsemu temu še kako usodepolno katastrofo na dolenjskih železnicah, pa imamo deželni bankerot, kakor si ga najhlepnejši advokat v svojo pisarno želeči more.

Vse to nas sili k temu, da skušamo presoditi in preiskati, kje so uzroki, da je normalno-šolski zaklad zagazil v te razmere. Upal bi se pred vsem trditi, da so se gledé ustanovitve in razširjenja šol zahteve nekoliko pretiravale in da bi se bilo na različnih mestih lahko nekoliko štedilo in počasneje postopalo. Že prečastiti gospod predgovornik je naglašal, da razmere niso zdrave, če so šolske zadeve popolnoma v rokah okrajnih glavarjev. Ne bodem tu govoril o administraciji sploh, dasiravno se lahko reče, da administracija sploh v ti kronovini ni povsem dobra in da bi bila posebno v šolskih razmerah lahko boljša. Saj vemo, kar se tiče okrajnih glavarjev, kako ti prihajajo v našo deželo. Za nekaj časa pridejo v Ljubljano kot praktikanti, potem provokujejo kak škandal in na to se pokličejo v ministerstvo. Čuditi se moram le, da grof Künigl še dandanes ni v ministerstvu. (Veselosť na levi. — Heiterkeit links.) Ko je bil tak mlad človek nekaj časa v ministerstvu, pošljejo ga k nam kot okrajnega glavarja. Pride v deželo, ni več našega jezika, ne pozna razmer in je poln nemškega duha, potem pa deluje prav kakor kak paša v svojem vilajetu. Tak okrajni glavar se posebno rad tudi poprime šolstva, ker misli, da se bode s tem prikupil navzgor.

Tak okrajni glavar zahteva, da se napravljajo šole v vsakem kotu in pomnožaje s tem število ljudskih šol na nepotreben način. Kar se pa mora posebno odločno grajati, je to, da se nove učilnice z dovoljenjem okrajnih glavarjev in njihovih tehnikov zidajo tako luksurično, da troški niso v nikakoršnem soglasji z namenom šole in z razmerami, v katerih se nahajajo dotične občine. Koliko imamo šol, ki so stale 6000—7000 gld., ki bi se bile pa prav dobro in pripravno dale zidati za kakih 3000 gld., ali okrajni glavar videl je po nemških krajinah lepe učilnice in mislil, da morajo tudi pri nas biti take. Gradile so se in še sedaj se grade šole na veliko predrag način in iz tega izvirajo za naše kmetsko ljudstvo prevelika bremena.

To se mi vidi potrebno naglašati, da bodo tisti faktorji, ki imajo odločevati v teh stvareh, skrbeli, da se v prihodnje odstrani in omeji to luksurično zidanje in da se nove šole grade za pametne in primerne troške, kakor jih ravno prenesti more naša revna dežela.

Na drugi strani pa tudi deželnemu vrhovnemu solskemu oblastvu ne morem dati popolne hvale. Okrajni glavarji, ki skušajo graditi nove šole, store to, da se prikupijo navzgor in da dajo, če le mogoče, duška svojemu nemškemu mišljenju. Mislim, da je deželni šolski svet veliko grešil, ko je vpeljal nemščino na 3- in 4-razrednih ljudskih šolah kot obligatni predmet. Gospoda moja, s tem se ni doseglo ničesar, to je bil prazen eksperiment in nemščina zaradi tega ni napredovala, ker se v ljudski šoli z nemščino sploh ničesar doseči ne da. Na ta sklep so se dali okrajni glavarji, kakor muhe na sladkor. Povsod delujejo naši okrajni glavarji na to, da naj bi se dvorazrednice v tri- in štirirazrednice razširile, in to ne toliko iz potrebe, temveč samo zategadelj, da bi postala nemščina obligaten predmet, in da bi se tam zunaj reklo, da naša dežela brez nemščine vendar izhajati ne more. Zgodi se prej kot ne večkrat tudi, da se v omenjeni nadi deluje za razširjenje jednorazrednic v dvorazrednice, o kojih se upa, da se bodo pozneje zopet do obligatne nemščine razširiti dale. Tako se je pripetilo, da plačujemo germanizatorične tendence naših okrajnih glavarjev iz normalno-šolskega zaklada! Vsled postopanja šolskih oblastev pa je postal tudi novi šolski zakon za našo kronovino nekaka bolezen. Mesto da se je polagoma napredovalo, se je pa kar celi napredek naenkrat iztresel iz košare, tako, da smo se tega napredka morali preobjesti. In kakor kaže normalno-šolski zaklad, preobjeli smo se ga tudi. Naj bi vsi odločilni faktorji na tem polji vsaj v prihodnje previdneje postopali. To so splošne moje opazke! Ker pa govorim ravno o šolskih razmerah, moram se tudi pečati z neko drugo zadevo, katere mi ni prav jasna. Začuli so se glasovi iz finančnega odseka; ker pa ne stojim v tesni zvezi niti s častito nemško niti z veljavno našo stranko, nisem mogel prave in cele resnice zvedeti. Zvedel sem pa vendar toliko, da čutim potrebo, da se nam da izdatno pojasnilo.

Najprej naglašam, da me s ponosom napolnuje, če deželni odbor ne predlaga, da naj se za neobligatni

pouk nemščine na večrazrednih ljudskih šolah zopet ustavi v proračun onih slabo znanih 600 gld.

Hvalo izrekam tudi častiti nemški stranki, ki ni hotela, da se to zgodi. Če bode nemška stranka zahtevala — recimo 600 gld. za ustanove za rojene Kočevce ali za kaj takega, bodem glasoval za nje; za onih 600 gld. pa nikdar ne, ker bi bil to le sramotilen tribut, kojega bi si narodna stranka sama nikdar ne naložila. Pripoveduje se torej, da so se vršile v finančnem odseku razprave, iz katerih se da sklepati, da so šolske oblasti tudi v preteklem letu podpirale tisti neobligatni pouk v nemškem jeziku od svoje strani, dasi ni bilo dovoljenega kredita! Ne vem, ali sem v stvari dobro informovan ali ne. Povedalo se mi je, da je častiti gospod poslanec Luckmann letos v finančnem odseku hotel staviti predlog, da se ustavi v proračun onih 600 gld., da se je pa potem skesal in rekel: „Es ist ja doch nur eine Bagatelle“. Povedalo se mi je dalje, da ga je častiti gospod vladni zastopnik tolažil s tem, da ni treba ravno teh 600 gld., temveč da se dá skrivoma porabiti tudi kak drugi naslov. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: Čujte!) Če je namemba vlade taka, moram proti nji z vso odločnostjo protestirati.

Deželnozborski sklep je tu in če ga hoče vlada sedaj odstraniti s tem, da skuša svoje namere doseči po ovinkih, je to tako dejanje, ki ga more diktovati le zaničevanje proti sklepom deželnega zbora. Tako postopanje bi bilo nepravilno in pričakujem, da se mi v tem oziru dá pojasnilo.

Tudi jaz sem mnenja, da je nam pri tej priliki, ko razpravljamo o proračunu normalno-šolskega zaklada, dovoljeno govoriti o razmerah ljudskih šol in grajati, kar zasluži graje, in hvaliti, kar je hvale vredno. Že prečastiti gospod predgovornik je izustil obilo graje. Ta gospod pa je bolj mehak in gladek (Veselosť na levi — Šteitfeit links), zategadelj ni hotel povedati podrobnosti. Jaz se pa ne čutim tako salonskega in bom torej govoril tudi o podrobnostih. Trdim, da bi naše šolske razmere morale biti boljše in da niso take, kakor bi morale biti. To sklepam v prvi vrsti iz tega, kako postopajo deželno vrhovno šolsko oblastvo in okrajni šolski sveti pri oddaji ljudskoučiteljskih služeb.

Dovolite mi, častiti gospodje, da tu navedem jeden sam slučaj! Ta slučaj je pa za mizerijo in za klaverne naše šolske razmere prekarakterističen in v istini sramotilno bi bilo, ako bi se tu v visoki zbornici ne pečal z njim.

Razpisalo se je nadučiteljsko mesto v Radoljci torej v mestu, katero ni preveč nemško.

Znano je, kako mnogoštevilno so se učitelji za to službo oglašali. V Radoljci nameščen je okrajni glavar, katerega kot zasebnika sicer spoštujem, in ta gospod okrajni glavar zaljubil se je v nekega učitelja iz tujega okraja ter ga je hotel po vsej sili napraviti za nadučitelja v Radoljci. Zaljubil se je bil vanj, ne vem zakaj, pripoveduje se pa, da je gospod okrajni glavar motiviral to svojo ljubezen s tem, da je rekel: „Ich werde doch einen haben, der meine Kinder deutsch lehren wird“. Torej zategadelj, da bi okrajni glavar imel domačega učitelja po svoji

volji, zaradi tega naj ima slovenska Radoljca nemškega učitelja po milosti okrajnega glavarja. Predno pa je prišlo do nameščenja, pokazale so se jako čudne zapreke. Dotični učitelj — imena ne vem, sicer je pa stvar znana — zagazil je ravno takrat v precej okorno disciplinarno zadevo, katera je njegovo kandidaturo potisnila nekoliko k tlom. Ali to pa ni motilo okrajnega glavarja Radoljskega. Lastno-osebno prišel je v Ljubljano, hodil okrog članov deželnega vrhovnega šolskega oblastva in prosjačil za svojega ljubljenca. To vse še ni zadostovalo. Tudi njegov oče, ki je visok uradnik na Dunaji, pisaril je pisma in prosjačil za sina, oziroma za sinovega kandidata. Naglašam vse to le radi tega, ker se mi vidi nepravilno, če se vladni organi na tak način spuščajo v agitacijo za kakega učitelja in če tako agitujejo državni funkcionarji, samo da bi vplivali na glasovanje pri deželnem vrhovnem šolskem oblastvu. To postopanje je nečuveno in mislim, da imajo vladni funkcionarji dosti družega opravka in tudi c. kr. finančni prokurator Dunajski ga ima, tako da mu ni treba peté brusiti po neplodnih agitacijah.

Pa vrnimo se k nadučiteljski službi v Radoljci. Proti dotičnemu učitelju-kompetentu je bila vložena huda ovadba. Imam jo tu pred saboj — kako sem jo dobil, to je moja stvar. Ta ovadba obseza deset točk in skorej vse te točke so take, da bi morale, in če bi imeli odločevati sami Nemci, vplivati na to, da se taka oseba kolikor mogoče odstrani od šolskega pouka.

V prvi točki se navaja, da dotični učitelj tepe otroke, da so vsi črni. Navaja se dalje, da jih zapira dolgo v noč in to tudi v zimskem času, dalje, da je šel oče ob polnoči po otroka ter ga našel v snegu; da zmerja in psuje otroke z besedami: bik, norec, lump — ali si ti tisti, ki ta prokleti sok jé? (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Jako pedagogično!«) Pa to bi bile še malenkosti, mogoče tudi, da je ta ali ona stvar nekoliko drugačna, gotovo pa je, in to vidi vsak razsoden človek, da si šolski otroci kaj takega niso mogli sami izmisliti, če bi jim učitelj do tega ne bil dal povoda. Najhujši pa je slučaj z deklico Marijo Urbanček. Prišla je v to šolo in si prislužila, ne vem s čim, nezadovoljnost učiteljevo. Da bi jo kaznoval — dopuščeno naj mi je, da povem vso stvar, ker je res markantna — poslal jo je v pozni jeseni, ko je bilo že mrzlo, v bližnji potok, da je vzela in zbrala, kakor nekdanj David, 5 kamenčkov iz tistega potoka ter jih prinesla v šolo. Prinesla jih je in učitelj položil ji je jednega vrh glave, potem ji je stisnil v vsako roko zopet jeden kamenček, tako, da sta mu ostala za lastno porabo še dva kamenčka. Deklica pa je morala stati z dvignjenima rokama mirno, da ji kamenček ne bi pal z glave. Ostala dva kamenčka pa je zavil gospod učitelj v rutico ter začel klestiti z njo deklico po glavi, ki si pomagati ni mogla, ker bi ji bil sicer padel kamenček z glave, ali bi ju pa bila morala spustiti z ročice! (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: Barbarstvo!) Nasledek je bil, da je bila deklica 14 dni gluha. Take obtožbe so bile torej podane proti dotičnemu učitelju in vzlic temu bi ga

bilo deželno vrhovno šolsko oblastvo vendar imenovalo nadučiteljem v Radoljci, da se niso potegnili za pravico odločni moške ter zahtevali, da naj se zadeva vendar malo preišče, prej kot se odda služba. (Klici na levi: — Ruhe linfs: Skandal!) Pa kaj se je godilo potem v okrajnem šolskem svetu! Tudi to je markantno. Ko so najedenkrat prijatelji okrajnega glavarja Radoljskega pri deželnem šolskem svetu in pri c. kr. deželni vladi videli, da je zadeva preokorna, rekli so, naj se začne disciplinarna preiskava. Oddali so to stvar okrajnemu šolskemu svetu v Kranji, to je v roke okrajnega glavarja v Kranji, da se dožene disciplinarna preiskava.

Sedaj pa poslušajmo, kaj je storil okrajni šolski svet v Kranji, in oziroma okrajni glavar v Kranji, kamor je v tej aferi sploh segal vpliv Radoljskega okrajnega glavarja? Videl je Kranjski okrajni glavar, da se ne bo dalo dolgo čakati in da bi morda kandidat izgubil ves up do dotične nadučiteljske službe, če bi se proti njemu vršila dolga disciplinarna preiskava. Kaj je torej storil okrajni šolski svet? Vpeljal je najsumarnejše postopanje! To postopanje je res klasično in kaj tacega še nismo doživeli. Gospodje so namreč v soglasji z okrajnim glavarjem takole moledovali: »Tukaj je obdolžitev, dobro! ali služba nadučiteljska v Radoljci se mora oddati in če mi tukaj preiskujemo ono stvar, bo deželno šolsko oblastvo postalo nestrpno. Mi torej ne moremo čakati, mi moramo šoli dati nadučitelja in to prej kot mogoče!« In zatorej so ti premodri moške sklenili: »Mi ne bomo ničesar preiskavali, preiskave ni treba! Tukaj je disciplinarna objava, naj se vzame v vednost! Da pa kandidat iz te afere tudi ne bo prišel brez vsake rane, dajmo mu ukor brez preiskave«. (Veselosť na levi. — Weiterfeit linfs.) In tako se je zgodilo. Mogoče, da se je dotičnemu učitelju storila krivica, mogoče tudi da ne, ali preiskavalo se ni ničesar.

Pri okrajnem šolskem svetu se je torej z večino glasov sklenilo, da se da učitelju ukor, ker se je mislilo, če dobi samo ukor, to ni nikaka zapreka, da ne bi deželno vrhovno šolsko oblastvo tega človeka potem moglo imenovati nadučiteljem v Radoljci.

Vsa ta stvar seveda bila pa je preveč prozorna in seveda jo je deželni šolski svet korigoval, za kar mu moram izrekati hvalo. Ko je okrajni šolski svet poslal akte, zdela se je stvar tudi deželnemu šolskemu svetu prehuda in vrnil jo je okrajnemu šolskemu svetu, rekoč, naj se zadeva preišče in naj se dožene disciplinarna preiskava. To je bil popolnoma pravilen sklep, kajti ako se očita kakemu učitelju kaj tacega, treba je na vsak način, da se vrši proti njemu preiskava in da se kaznuje, če je kriv.

To je torej slučaj, in mislim, da je dovolj markanten, ker pojasnjuje naše razmere in dokazuje, da so naše šolske razmere v istini žalostne. Tako nepostavno protekcijo, kakor se je pokazala tu, moramo vsi odločno grajati in tudi deželni šolski svet zasluži nekoliko graje. Postava pravi, če je služba razpisana, naj se odda takoj. Dotična služba je važna, če bi taka ne bila, bi se ne razpisala. Taka služba naj se torej kolikor mogoče hitro odda! To zahteva

interes šole in to zahteva tudi zakon. Če ima mej dotičnimi kompetenti kdo disciplinarno preiskavo nad sabo, ne more priti v poštev. Tako je pri drugih službah in tako je imelo tudi tukaj biti; ljubljeneček okrajnega glavarja Radoljskega ni smel priti v poštev! Deželni šolski svet pa je grešil s tem, da dopušča, da mora še dandanes šola v Radoljci čakati svojega nadučitelja.

Morda si misli, da bode vendar-le še mogoče, da pride ljubljeneček okrajnega glavarja na to mesto. In zaradi tega morajo drugi bolj kvalifikovani učitelji čakati na službo in na milost dotične disciplinarne komisije. (Odobranje na levi. — Beifall linfs.)

To postopanje je nepostavno in mislim, da nam ravno debata pri proračunu normalno-šolskega zaklada nalaga dolžnost, da se take reči spravijo v javnost in da se ne bo mislilo, da smo v naši deželi vladari po okrajnih glavarjih in ne po deželnem predsedniku.

(Živahno odobranje na levi. — Lebhafter Beifall linfs.)

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Prosim besede!

Dovoljeno mi bodi, da odgovorim v prvi vrsti na opazke, katere je prvi gospod govornik Kersnik navajal gledé napak, ki jih je našel pri našem šolstvu, češ, da ni vse tako, kakor bi moralo biti. Da vsaka stvar, vsaka naprava in tako tudi šolstvo ima svoje pomankljivosti, tega ne bodem tajil; marsikaj se godi, kar ni popolnoma pravilno in popolnoma postavno, ali zgolj splošne pritožbe se mi vendar ne zdijo utemeljene. Opomnil je gospod predgovornik najprej, da je krivda, da se po raznih šolah pouk ne vrši tako, kakor bi se moral vršiti, pri nadzorstvu, katero je sedaj za vsak šolski okraj izročeno posebnemu šolskemu nadzorniku, in da je poglavitna neprilika v tem, da so posamezni učitelji zajedno tudi šolskinadzorniki. To je popolnoma opravičeno, ker je gotovo, da imajo ti učitelji dovolj posla doma kot učitelji, in da ne morejo tako lahko opravljati še drugega posla, namreč kot nadzorniki.

V ti zadevi se je že razpravljalo v deželnem šolskem svetu uprašanje, ali ne bi bilo prav, da bi se združila po dva ali tudi več šolskih okrajev, ki naj bi se izročili jednemu in istemu šolskemu nadzorniku, ki ne bi pa imel drugega posla, nego nadzorovanje dotičnih šol. Od tistega časa je že preteklo nekoliko let, in mislim, da si bode deželni šolski svet, kadar pojde zopet za to, da se nastavijo drugi šolski nadzorniki, stavil uprašanje, ali ne bi bilo umestno, da se nastavijo taki šolski nadzorniki, kateri bi kot taki imeli svojo posebno stalno službo, da ne bi jim potem bilo treba, pečati se še z drugimi posli, ki bi jih zadrževali v oskrbovanji šolskega nadzorstva. To uprašanje bode o svojem času predmet nadaljnega posvetovanja v deželnem šolskem svetu in mislim, da bode tudi visoka učna uprava stvar v tem zmislu uvaževala in, v kolikor bode mogoče, ugajala želji gospoda poslanca Kersnika in tudi želji deželnega šolskega sveta, ker je, kakor se pozdeva, opravičena.

Grajal je potem prvi gospod govornik postopanje deželnega šolskega sveta pri oddajanju učiteljskih služeb, češ, da to oddajanje ni povsodi nepristransko, da ni povsodi pravično. On je mimogrede omenil nek slučaj, da se namreč deželni šolski svet ni oziral na pravo sposobnost nekega učitelja, katerega so priporočali od nekatere strani, da bi se nastavljal, in je očital deželnemu šolskemu svetu, da se dá voditi včasih po naklonjenosti do tega ali onega učitelja. Jaz moram v tej zadevi zanikavati, da bi se bil deželni šolski svet v tem ali v drugem slučaju kakorkoli pregrešil, kakor misli prvi gospod govornik, in moram obžalovati, da ga je v teh njegovih nazorih podpiral drugi častiti gospod govornik, namreč poslanec dr. Tavčar, ki je rekel, da je o isti stvari — v kateri gre namreč za nastavljenje šolskega voditelja v Radoljci — jako dobro poučen. Ne vem, kdo ga je o tem tako dobro in natanko poučil, tudi ne vem, ali je tisti, ki mu je stvar razodel in tudi dopovedoval, kako se je dotični učitelj vedel v tem ali onem slučaju, bil sam dobro poučen. Gospod poslanec se je spustil tu v visoki zbornici v prav nadrobno disciplinarno preiskavo. Zdi se mi pa, da ta disciplinarna preiskava vendar ne spada v področje deželnega poslanca in tudi ne v področje visokega deželnega zbora (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: — Kritika pač!), da bi sodil o tem, ali je dotični učitelj kriv, ali je prelomil svojo dolžnost, ali je ravnal proti postavi. Obžalovati moram, da se taka stvar, katera bi vendar, dokler ni sodil pristojni sodnik, morala ostati tajna, razpravlja tukaj v javni seji.

Jaz moram poudarjati, da postopanje v takih stvareh spada jedino le v področje deželnega šolskega sveta, kateri vé, kakor v drugih slučajih, tako tudi v tem, kaj je njegova dolžnost, in ki mora po postavi izreči svojo sodbo (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Upam“), proti kateri se bode obsojeni smel obrniti, ako treba, do višjega mesta. Kakor rečem, ta stvar pristojna deželnemu šolskemu svetu, nikakor pa ne deželnemu poslancu, in tudi visokemu deželnemu zboru ne morem prisojati pravice, da razpravlja stvari, katere niso za javnost, dokler niso razsojene.

Deželni šolski svet bode preiskoval to stvar natanko, resno in strogo, posebno bode zasliševal priče; ovadba sama pa ne more biti že podlaga obsodbi, marveč se mora naslanjati na natanko preiskavo. Torej ne morem nikakor dopustiti, da se očita deželnemu šolskemu svetu kako pristransko postopanje ali kaka krivica.

Da bi človeka, ki še ni obsojen — gospod predgovornik ni imenoval dotičnega učitelja, označil pa ga je tako, da vsak lahko vé, katerega misli — da bi učitelja, ki sicer vestno opravlja svojo službo, morali že popolnoma zavreči, ker so se čule proti njemu pritožbe, o katerih pa ne vemo, ali so opravljene, in da bi se mu, da-si je morda nedolžen, ne smelo podeliti mesto, za katero prosi, to bi bilo proti vsaki pravici. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Vsaj vemo, kako se godi!“) S tem mislim, da se lahko ločim od tega slučajja, kateri ne spada sem (Poslanec dr. Tavčar: — Ab-

geordneter Dr. Tavčar: „Pa je faktičen!“) in bi se bil lahko izpustil iz razprave.

Odločno moram tudi zavriniti, kar je gospod poslanec dr. Tavčar navajal gledé državnih uradnikov, češ, da se tudi ti nastavlajo na nek nepravilen način, kakor da bi se pri tem prezirala ne vem kaka postava. On misli, da pride kak mladeneč k nam, da vstopi tu v javno službo, da ga potem vzamejo v ministerstvo, kjer baje nekoliko časa spi (Veselost na levi. — Heiterkeit links. — Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Vsaj res spi!“), in da potem pride nazaj sem kot okrajni glavar. Dejanskega slučajja gospod govornik ni navedel, ne vem kaj misli, kdo da bi bil tisti mož, ki je bil tako nastavljen in kateremu se je na tak način izročila tako važna služba, kakoršna je služba okrajnega glavarja. To je popolnoma neopravičeno očitaje, katero moram zavriniti.

V daljem svojem govoru trdi gospod predgovornik, da so nekateri okrajni glavarji, kateri stavljajo svoje nasvete, naj se širijo ljudske šole v tri in čveterorazredne šole samo s tem namenom, da bi se potem lahko nemščina uvedla v te šole. Ne vem, na kake dokaze opira gospod deželni poslanec to tožbo. Kje da se sme nemški jezik za Slovence učiti kot obligaten predmet, je natanko in nadrobno določeno po dotičnem sklepu deželnega šolskega sveta, in ta sklep se ni storil šele v zadnjih letih, odkar sem namreč jaz načelnik deželnemu šolskemu svetu, temveč velja, kakor sem že dvakrat ali trikrat tukaj omenjal, že 22 let. Ta sklep se je storil, ko je pokojni in slavni mož dr. Bleiweis še živel, ki je sam bil v dotični seji, in zraven njega so bili navzoči drugi veljavni možje, tako pokojni vzvišeni škof ljubljanski dr. Pogačar, sedanji prošt — (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Klofutar!“), ne Klofutar, ampak dr. Jarc — to so bili torej tisti možje, ki so sklepali, kako naj se uredi jezikovni pouk v ljudskih šolah, in deželni šolski svet dosedaj še ni imel povoda, odstopiti od tega, kar se je bilo takrat sklenilo. Posvetoval se je o tej stvari tudi pozneje deželni šolski svet, toda sklenil je, da naj ostane pri tem, kakor je bilo ustanovljeno tedaj, in mislim tudi, da ni bilo pravega povoda, sklepati kaj drugega. Jaz sem že več časa tu in predsednik deželnemu šolskemu svetu, ali pritožeb v tej zadevi od posameznih občin med tem nismo imeli, in zaradi tega ne vem, ali govori gospod predgovornik v svojem imenu ali v imenu slovenskega ljudstva, če trdi, da se godi grozna krivica, ako se v ljudskih šolah uči tudi nemški jezik in to v tisti meri, kakor je ustanovljeno. Določeno je natanko, v katerih šolah se morajo otroci učiti nemškega jezika, in zastoj bi bilo, ako bi ta ali oni okrajni glavar hotel nasvetovati, da se v ta namen širijo ali ustanovljajo šole, kajti, kar je ustanovljeno že davno, pri tem je ostalo; na to gotovo nihče ne misli, da bi se širile šole za to, da bi se širil nemški jezik kot učni jezik. To podtikanje nima nobene podlage.

Omenil je tudi gospod predgovornik, da se je v zadnji seji finančnega odseka vladni zastopnik izrazil o tistih 600 gld. za poučevanje v drugem

deželnem jeziku, kateri so bili lansko leto odklonjeni, da so namreč letos sprejeti pod neko drugo rubriko, in da se bode že skrbelo, da bodo tisti učitelji, kateri poučujejo otroke tudi v nemškem jeziku, dobivali potrebne nagrade. Jaz sem to stvar v finančnem odseku omenil, pa ne tako, kakor jo je gospod predgovornik danes razložil (Poslanec dr. Tavčar: Abgeordneter Dr. Tavčar: „Prosil sem pojasnila!“), jaz sem rekel, da je bilo sprejetih v zadnjem proračunu za namestovanje obolelih ali drugače zadržanih učiteljev 1350 gld., letos pa je bilo sprejetih v ta namen 1805 gld., in sem dostavil, da je treba podeljevati nagrade vsim tistim učiteljem, kateri poučujejo čez postavno mero. Vsak učitelj mora namreč poučevati po 30 ur na teden, če ima pa več ur, gre mu po postavi primerna nagrada, in tu ni razločka, ali poučuje, kadar ima že skupaj nad 30 ur, tudi še nemški jezik ali pa kak drug predmet. Kdaj je dolžan učiti nemški jezik, določeno je po posebnih predpisih, katerih držati se je dolžnost vsakega učitelja, ki mora poučevati otroke po navodilih deželnega šolskega sveta, in ako je poučeval čez določeno mero, gre mu nagrada. Če je torej tu v proračunu pod prej omenjeno rubriko postavljenih 500 gid. več, kakor lani, je to popolnoma opravičeno, ker bi sicer deželni šolski svet ne mogel shajati z nagradami, katere bi moral deliti med dotične učitelje.

Drugega nimam ničesar omeniti in mislim, da to, kar sta oba gospoda govornika predbacivala deželnemu šolskemu svetu, po danih pojasnilih ni opravičeno.

Poslanec Kersnik:

Prosim besede! Popraviti hočem le malo pomoto prečastitega gospoda deželnega predsednika. V prvem slučaju sem govoril v istini o deželnem šolskem svetu in ta slučaj je še potem drugi gospod predgovornik natančneje razložil; gledé družega dogodjaja pa nisem mislil na deželni šolski svet, ampak na neki okrajni šolski svet in njegovega predsednika, na okrajnega glavarja.

Landeshauptmann:

Se. Excellenz der Herr Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Hohes Haus! Die Debatte hat eine solche Wendung genommen, daß ich glaube, es sei nothwendig den ausgesprochenen Ansichten gegenüber auch unsererseits wenigstens mit einigen wenigen Worten den Standpunkt, den wir einnehmen, zu präcisiren. Es ist zuerst die finanzielle Seite der Frage eingehend und in einer Weise besprochen worden, die, wie ich glaube, über das Maß des Nothwendigen hinausgeht, indem Besorgnisse ins Auge gefaßt wurden, die nach meiner Auffassung nicht begründet sind. Ich will diese vielleicht zu schwarz gefaßte Auffassung nicht näher bezeichnen, weil ich glaube, daß es im Interesse des Landes nicht gelegen sei, auch nur im entferntesten einen Zweifel darüber aufkommen

zu lassen, daß das Land unter allen Umständen seinen Verpflichtungen zu entsprechen bereit ist und sein wird. Es ist aber die finanzielle Seite der Frage auch im Allgemeinen erörtert worden und zwar mit vollem Rechte, denn auch ich stehe auf dem Standpunkte, daß es unsere Pflicht ist, die Aufgaben, die wir zu erfüllen haben, von diesem Standpunkte gewissenhaft im Auge zu behalten. Wenn ich in der letzten Sitzung anlässlich des Berichtes über unsere Wohlthätigkeitsanstalten diese Frage schon berührte, so möchte ich heute hervorheben, daß dies nicht in der Absicht geschah, um zu sagen, das Land habe etwas unterlassen, was in dieser Richtung zu thun seine Schuldigkeit gewesen sei, oder, es habe Fehler begangen: nein, meine Herren! ich habe mir nur deshalb darauf hinzuweisen erlaubt, weil ich glaube, daß die Pflicht des hohen Landtages darin gelegen ist, zuerst seine Hauptaufgaben, die sorgfältigste Wahrung seiner finanziellen und wirtschaftlichen Interessen stets im Auge zu behalten und sich dessen bewußt zu sein, diese zuerst erfüllen zu müssen, bevor er sich den Luxus erlaubt, andere Dinge, die nicht nothwendig sind, mit den Mitteln des Landes zu fördern. Die Erhaltung der Wohlthätigkeitsanstalten und Schulen ist eine unserer großen Aufgaben, diese müssen wir mit allen Mitteln fördern und diese Institutionen auf Grundlage der bestehenden Normen, die für uns Gesetze sind und bleiben sollen, unterstützen.

Es ist aber richtig, daß unsere Aufmerksamkeit der finanziellen Seite auch deshalb zugewendet werden muß, weil die Ausgaben rapid steigen und weil wir uns nicht verhehlen dürfen, daß wir absolut keine Mittel besitzen, gewissen berechtigten und wachsenden Anforderungen entgegenzutreten. Bei den Wohlthätigkeitsanstalten ist es die humanitäre Seite, die soziale Frage, die uns verbietet, wesentliche Einschränkungen einzuführen und deshalb habe ich diese Frage betont; — hier ist es die culturelle, die höhere Aufgabe, die uns obliegt und die ich besonders betone, weil wir die wärmsten Freunde der Schule ohne Rücksicht auf Sprache und Nationalität sind und deshalb für die Entwicklung des Schulwesens unter allen Bedingungen und mit allen Mitteln, soweit unsere Kräfte reichen, eintreten werden. Dies wollte ich vor allem constatiren, daran aber die Bemerkung knüpfen, daß wir das Bedauern lebhaft theilen, wenn es richtig ist, wie gesagt wurde: diese Schule entspricht den gehegten Erwartungen nicht, die Früchte unserer Saat befriedigen uns nicht. Meine Herren! das ist eine schwere Anklage, die, wenn sie gerechtfertigt ist, uns alle mit Schmerz erfüllen muß.

Ich sage, es sei möglich, daß die Anklage gerechtfertigt ist; ist sie aber gerechtfertigt, dann erwächst für uns nicht auf dem finanziellen, sondern auf einem andern Gebiete die ernsteste Pflicht, alles anzubieten, daß diese Früchte besser werden. Der erste Herr Redner hat gegen die Schule eine schwere Anklage formulirt, er weiß, warum er es gethan hat und ich glaube, er faun seine Anklage begründen. Wenn wir ihm Glauben schenken, und ich schenke ihm Glauben, dann ist es unsere Aufgabe zu untersuchen, wo die Ursachen liegen, damit die Lehrer in Zukunft besser als bisher ihrer Aufgabe entsprechen. Daß sie nicht entsprechen, ist der Inhalt der hier erhobenen Klage, wofür zwei Gründe angeführt wurden. Beide diese Gründe liegen in der inneren Natur

der Verhältnisse, einerseits in der mangelhaften Charakterbildung, auf welche hingewiesen wurde und zweitens in der mangelhaften Aufsicht und Leitung. Ich bestreite dies alles nicht; der Hauptgrund des Übels liegt aber nach meiner Ansicht darin, daß viele Lehrer, statt ihre Pflicht zu erfüllen, ihre beste Zeit und Arbeitskraft andern Aufgaben und Agitationen widmen, die mit ihrem Wirkungskreise nichts zu schaffen haben sollten.

Wenn ich daher betonte, daß wir für die Entwicklung unseres Schulwesens das lebhafteste Interesse empfinden, so muß ich gleichzeitig beifügen, daß wir jedes Mittel mit Freude und Wärme begrüßen werden, welches uns in die Lage setzt, vereinigt mit Ihnen Abhilfe zu treffen, wo eine solche nothwendig ist. Diese Beschwerden also, meine Herren, sind diejenigen Momente, die uns bereit finden, mit Ihnen in gemeinsamer Arbeit für die Verbesserung unseres Schulwesens zu wirken und ernstlich Abhilfe zu suchen, wo solche nothwendig ist. Aber es muß nachgewiesen werden, wo die Fehler liegen und da möchte ich glauben, daß nichts gefährlicher wäre, als mit Anklagen hervortreten, die allgemeiner Natur sind, die nicht begründet erscheinen oder die wenigstens in einem bestimmten Augenblicke als nicht begründet sich darstellen. Eine solche Anklage allgemeiner Natur, die ich in ihrer Tendenz wirklich nicht verstehe, ist es, wenn gesagt wird, die Bezirkshauptleute thun ihre Schuldigkeit nicht!

Der Herr Landespräsident hat diese allgemein gefaßten Anklagen bereits mit aller Entschiedenheit zurückgewiesen, und ich glaube, sie müssen von jedem billig denkenden Menschen zurückgewiesen werden, ins solange denselben nicht bestimmte faßbare Thatfachen zugrunde gelegt werden. Es ist speciell ein einzelner Fall hier besprochen worden und ich muß gestehen, daß dieser eine Fall, den ich nur insoweit kenne, als er hier besprochen worden ist, solcher Art ist, daß ich glaube, der geehrte Herr Redner, der ihn vorgebracht hat, hätte besser daran gethan, wenn er es unterlassen hätte, die Angelegenheit in diesem Stadium hier zur Sprache zu bringen (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: Dauert schon zu lange!) Sie ist nicht geeignet hier zur Sprache gebracht zu werden, erstens deshalb nicht, weil es ein allgemeiner Grundsatz jeder Verhandlung im öffentlichen Leben ist, daß eine Sache, welche, sei es vor einem Gerichtshofe, sei es vor einer anderen Behörde, die darüber zu entscheiden competent ist, in der Schwebe sich befindet, nicht früher öffentlich im Detail erörtert werden soll, bevor die competente Instanz nicht gesprochen hat. Das ist eine Pflicht von so weitgehender Bedeutung, daß sich derselben niemand entziehen kann, der auf die Theilnahme an den öffentlichen Verhandlungen Anspruch erhebt und ihre Würde zu wahren bestrebt ist. Aus diesem Grunde glaube ich, daß es nicht recht war, eine solche Angelegenheit, ins solange sie in Verhandlung steht, mit ihren Details hier zur Sprache zu bringen, weil sie sich bis zur getroffenen Entscheidung einer Discussion an dieser Stelle entzieht, wobei ich aber sofort bemerke, daß sie einer solchen Discussion durchaus nicht entzogen werden soll, sobald die Entscheidung gefällt sein wird. Ich fürchte nicht Ungehörigkeiten, wenn solche vorhanden sind, zur Sprache zu bringen, bin aber der Meinung, daß es Pflicht der Landesvertretung sei, die Besprechung solcher Angelegenheiten, bevor der compe-

tente Richter gesprochen hat, zu vermeiden; das ist der eine Grund, dessen Stichhaltigkeit zuzugeben niemand mehr in der Lage sein dürfte, als der Herr Redner selbst, der als Sachwalter vor Gericht jedenfalls das lebhafteste Interesse daran haben muß, die Details des verhandelten Gegenstandes der öffentlichen Besprechung zu entziehen, bevor die entgeltliche Entscheidung des competenten Richters gefällt ist. Der Herr Vorredner hat weiter deducirt: die Berücksichtigung des Umstandes, daß die Disciplinaruntersuchung, welche gegen einen Competenten anhängig ist, die Besetzung der Lehrerstelle in Radmannsdorf hindere, sei unzulässig, der betreffende Competent müsse vielmehr sofort ausgeschieden und aus den übrigen die Wahl getroffen werden: das war, glaube ich die Argumentation, welcher der Herr Vorredner sich bediente, um zu beweisen, daß es unrecht sei, mit der Besetzung der betreffenden Lehrerstelle zu warten. Wenn dieser Grundsatz richtig wäre, dann brauchte man nur durch eine beliebige Anzeige gegen irgend einen Competenten eine Disciplinaruntersuchung gegen denselben zu provociren, um dadurch dessen Berücksichtigung bei Besetzung irgend einer Stelle illusorisch zu machen. Die Untersuchung würde zwar ihren regelrechten Lauf nehmen, inzwischen aber über die Besetzung der betreffenden Stelle schon hundertmal entschieden werden können, wobei der beanständete Competent ausgeschlossen geblieben und so unter dem Schutze eines scheinbaren Rechtes die allergrößte Ungerechtigkeit begangen worden wäre. Die Staatsverwaltung oder jene Behörde, die hier zu entscheiden hat, muß nach meiner Ansicht, wenn die Disciplinaruntersuchung anhängig gemacht wurde, nachdem der Concurs ausgeschrieben worden ist, unbedingt die Disciplinaruntersuchung früher durchführen, bevor die Entscheidung über die Besetzung der Stelle getroffen wird, weil sie sich sonst der Gefahr aussetzt, jemanden, der ganz unschuldig ist, möglicherweise ganz empfindlich zu schädigen und durch eine Disciplinaruntersuchung die Interessen dritter zu fördern, die sich solcher unlauterer Mittel bedienen. Es ist dies eine prinzipielle Anschauung, sie hat mit dem concreten Falle nichts zu thun, aber es ist dies ein Grundsatz, gegen den sich der Herr Vorredner unmöglich aussprechen kann.

Nun ist bei dieser Gelegenheit, ich muß gestehen, zu meiner Überraschung auch davon gesprochen worden, „daß wir die germanisatorischen Tendenzen, die in der Schule verfolgt werden, zu theuer bezahlen“. Ich muß gestehen, daß mich nichts mehr überraschte, als diese Behauptung, weil ich noch nie gehört habe, daß unsere Volksschule germanisatorische Tendenzen verfolgt. Der Herr Vorredner hat auch angedeutet, worin er diese germanisatorische Tendenz erblickt, darin nämlich, daß in den drei- und vierclassigen Schulen deutscher Unterricht erteilt werden soll und daß die Bezirkshauptleute nur deshalb die Entwicklung des Schulwesens fördern, um drei- und vierclassige Schulen zu schaffen, an denen deutscher Unterricht erteilt werden kann. Dem gegenüber möchte ich bemerken und ich glaube nicht zu irren, daß, soweit meine Erinnerung zurückreicht, seit die Volksschule in der gegenwärtigen Organisation besteht, noch keine einzige derartige drei- oder vierclassige Schule geschaffen worden ist, woraus klar hervorgeht, daß die Behauptungen des Herrn Vorredners thatsächlich unbegründet

sind und von einer germanisatorischen Tendenz ganz gewiß nicht gesprochen werden kann. Es ist auch von den bekannten 600 fl. gesprochen worden und da bedauere ich lebhaft, daß ich dem Herrn Vorredner darüber nichts aus dem Finanzausschusse berichten kann, weil ich zufällig nicht anwesend war, als dieser Gegenstand dort verhandelt wurde; aber der Herr Landespräsident hat die Sache bereits dargelegt und wenn ich mit einigen Worten dieselbe berühre, so geschieht es nur aus einem andern Grunde. Ich möchte nämlich von meinem Standpunkte aus behaupten und freimüthig aussprechen, daß ich glaube, es liege im Interesse der Bevölkerung, ihr die Möglichkeit zu bieten, deutschen Unterricht der Jugend ertheilen zu lassen. Das ist der Standpunkt, den ich einnehme — ein anderer kann sich natürlich auf den entgegengesetzten Standpunkt stellen — und ich bin ferner der Meinung, daß man keinem Schüler in Krain, wenn man ihm wohl will, die Möglichkeit, die deutsche Sprache zu erlernen, benehmen darf; daß aber diese Möglichkeit unter den jetzigen Verhältnissen den Schülern nicht gegeben ist, davon haben Sie schon gehört und diese Thatsache ist praktisch längst erwiesen.

Was aber die 600 fl. anbelangt, so ist diesbezüglich von unserer Seite kein Antrag gestellt worden, nicht aus dem Grunde, als ob wir nicht der Meinung wären, es sei absolut nothwendig, für den deutschen Unterricht viel mehr zu thun, als jetzt dafür geschieht, sondern deshalb, weil es uns unmöglich schien, daß jemand annehmen könnte, daß wir unsere Verhältnisse so unrichtig beurtheilen, um glauben zu können, mit diesen 600 fl. einen ersten Erfolg zu erreichen. Wenn wir der Meinung wären, daß Sie sich von den Vorurtheilen, die Sie hegen, freigemacht haben, dann würde ich sofort an dieser Stelle für den deutschen Unterricht, damit er ernst und erfolgreich gefördert würde, eine entsprechende Summe von 5—6000 fl. in Antrag bringen (Poslanec dr. Tavčar: Abgeordneter Dr. Tavčar: Das wäre das richtige, das hätte einen Sinn! Poslanec baron Apfaltrern: — Abgeordneter Baron Apfaltrern: Wo wären Sie, wenn Sie nicht deutsch gelernt hätten). — Das wäre meine Auffassung: nachdem wir aber keine Hoffnung haben, daß Sie einem solchen Antrage zustimmen würden, und wir weiters keine erregte Debatte hervorrufen wollen, sehen wir von der Einbringung eines diesbezüglichen Antrages ab. Ich bin überzeugt, daß die Verhältnisse und die Bedürfnisse der Bevölkerung diese Frage, welche wirklich nur in der leidenschaftlichen Auffassung des Momentes falsch aufgefaßt werden kann, richtig lösen und den Söhnen dieses Landes die Möglichkeit bieten werden, jene Bildung zu erwerben und zu genießen, die wir seinerzeit zu erwerben das Glück hatten und die jeder Gebildete bei uns unbedingt braucht. Sie werden sich für alle Zukunft gegen Ihre Kinder nicht veründigen wollen, weshalb ich hoffe, es werde einmal eine ruhigere Stimmung platzgreifen, die uns in die Lage versetzen wird, gemeinsam für eine zweckmäßige Entwicklung der Schule wirken zu können, ohne uns einem begründeten Vorwurfe auszusetzen, die eine oder die andere Nationalität begünstigen oder schädigen zu wollen. Es kann sich um nichts anderes handeln, als darum, der eingeborenen Bevölkerung die Mittel an die Hand zu geben, daß sie in dem schweren wirt-

schaftlichen Kampfe, dem sie ausgesetzt ist, nicht wehrlos dasstehe, nicht hinter den Nachbarn zurückbleibe. Wir schädigen uns und unser Land, wenn wir unseren Söhnen diese Mittel entziehen. Das ist meine Meinung, die ich ohne Rücksicht auf die Nationalität nur im Interesse des Landes offen aussprechen zu müssen glaubte. (Zivahno odobranje na desni. — Lebhafter Beifall rechts.)

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Povod, da sem se oglašil k besedi, daje mi prečastiti gospod deželni predsednik, kateri se je takoj začetkom svojega govora postavil na neko čudno stališče, na katerem bi želel, da bi načelnik c. kr. deželne vlade nikdar ne stal v visokem deželnem zboru. On je odrekkel visokej zbornici pravico, govoriti o takih stvareh, o katerih je govoril moj prijatelj poslanec dr. Tavčar. Ako je rekel preblagorodni gospod deželni predsednik, da je gospod poslanec dr. Tavčar spravil v razgovor neko disciplinarno preiskavo, katera še ni končana, rekel bi, da je v tem oziru bil morebiti upravičen reči, da je prezgodaj o tisti stvari soditi že sedaj, ko bi se o njej sploh ne bilo še sodilo. Ali stvar ima čisto drug pomen, namreč tukaj gre za to, da se pokaže, kako postopajo c. kr. okrajni glavarji v tako važnih uprašanjih, kakor je uprašanje namesčenja učiteljskih mest. Prečastiti gospod deželni predsednik bi po ravno tisti pravici mogel zahtevati, da naj visoki deželni zbor molči o delovanji c. kr. okrajnih glavarjev, ker so namesčeni od c. kr. vlade, kakor če pravi, da je tisti slučaj v Radoljci stvar c. kr. deželno-šolskega sveta in da mi nimamo pravice do kritike.

Gospoda moja, stvar, o kateri je govoril moj ožji somišljenik gospod dr. Tavčar, je taka, da je okrajni šolski svet v Kranji vender že neko sodbo izrekel. Okrajni šolski svet je izrekel, da se da dotičnemu učitelju ukor. Ako je bil učitelj nedolžen, kako je prišel okrajni šolski svet v Kranji na predlog c. kr. okrajnega glavarja do zaključka, da se da učitelju ukor? Sodba je bila torej izrečena in zaradi tega je popolnoma opravičeno, da se o tej stvari govori tukaj. Tako postopanje c. kr. okrajnih glavarjev pri oddajanji učiteljskih služeb je vsekako žalostno in to ni naglašal samo ožji moj somišljenik in tovariš gospod dr. Tavčar, temveč to je naglašal tudi drug poslanec, prvi gospod predgovornik v tej debati, kateri je svoje dni stal v precej ozki dotiki z visoko vlado, in kateri, kakor mislim, še sedaj stoji z njo v dotiki. On je navedel jeden slučaj, tovariš gospod dr. Tavčar drugega. Tudi jaz si dovoljujem navesti jeden slučaj, samo jeden slučaj, ki je pa silno markanten za naše šolske razmere, akoravno ni bil zvršen od jednega sedaj pri nas poslušajočih okrajnih glavarjev, temveč od jednega, o katerem so se slišale večkrat pritožbe in katerega je končno ministerstvo poslalo iz naše dežele.

Prejšnji c. kr. okrajni glavar v Postojni odgovoril je nekemu učitelju, ki je prišel k njemu z neko prošnjo in ga nagovoril v slovenskem jeziku, prav ostro: „Sprechen Sie mit mir deutsch“, in ko se je drznil dotični učitelj ugovarjati, da ima pravico go-

voriti slovenski, rekel mu je: „Sie bekommen nie einen guten Lehrerposten, das können Sie sich merken und jetzt können Sie gehen“. Lahko bi navedel ime dotičnega učitelja, pa tega nočem storiti, ker bi mu s tem morebiti nakopal preganjanja od strani deželno-šolskega sveta in visoke vlade, navedel sem pa besede, katere so resnične. Tako torej delajo naši okrajni glavarji in zato pa tudi ni čudno, ako se vgnjezdjuje med našim učiteljstvom ona servilnost, o kateri je govoril častiti gospod poslanec Kersnik.

Preblagorodni gospod deželni predsednik je potem, replikuje gospodu tovarišu dr. Tavčarju, v veselost visoke zbornice tudi odgovoril, da se mu ne zdi, da bi bile njegove besede resnične, češ, da mladenič se pokliče v ministerstvo, tam nekoliko časa prespi, potem pa pride kot okrajni glavar nazaj k nam. Besede, da tam prespi nekoliko časa, so vzbudile veselost visoke zbornice. — Prečastiti gospod deželni predsednik pa je s tem nekaj povedal, kar je prav resnično, namreč mladi uradnik prespi v minisierstvu ono, čegar bi se moral naučiti o potrebah slovenskega naroda na Kranjskem, in kadar pride nazaj, ne ve, kako bi bilo z narodom ravnati, in zaradi tega ne opravlja svoje službe tako, kakor bi jo sicer opravljal mogel in kakor bi jo opravljal moral.

Prečastiti gospod deželni predsednik se je končno skliceval na ono obravnavo ob ureditvi jezikovnega pouka v naših ljudskih šolah, katera se je pred 22 leti vršila v deželnem šolskem svetu in katere se je udeležil tudi ranjki dr. Bleiweis. Poleg tega navedel je tudi drugo ime, katero nam ni v tako dobrem spominu, in čegar nosilec je bil jeden najhujših germanizatorjev. Na tako osebo se sklicevati je po mojem mnenju nevarno. Drugače je z dr. Bleiweisom. Dr. Bleiweis je bil taka avtoriteta v narodnih uprašanjih, da se z njegovimi argumenti lahko pobija vsakega, ki bi bil danes drugačnega mnenja. Ali oni sklep z leta 1870., je čisto drugačen nego to, kar je povedal častiti gospod deželni predsednik. Takrat se je sklenilo: „Učni jezik v ljudski šoli je, razven v šolah na Kočevskem in na Fužinah na Gorenjskem, slovenski. Ako bi se v kaki šoli zraven tega jezika učil tudi nemški jezik kot drugi deželni jezik, ravnati je po tem pravilu, da je začeti z nemščino šele potem, kedar znajo učenci že dobro brati in pisati v maternem jeziku“. Tukaj je torej izrečeno, da se zamore poučevati nemščina, ne pa da se mora poučevati in to je torej v protislovju s tem, kar je povedal častiti gospod deželni predsednik.

Opozarjal sem že v tej visoki zbornici, da je deželni šolski svet izdal leta 1887. neko naredbo, po kateri je zaukazal, da se ima na vseh troje- in čveterorazrednih slovenskih ljudskih šolah poučevati nemški jezik v 3. in 4. razredu. Visoki deželni zbor je bil precej popustljiv, pa vendar se mu je zdelo, da je šel deželni šolski svet predaleč in da ni ravnal v zmislu obstoječih naredeb. V svoji 8. seji dne 1. oktobra leta 1888. sklenila je visoka zbornica resolucijo, da naj se deželni šolski svet pozivlje, da naj uredi pouk v nemščini po onih slovenskih ljudskih šolah, po katerih je bila nemščina obligatni predmet tako, da se je bodo morali učiti le oni otroci, katerih stariši ali zakoniti zastopniki se temu

o začetku šolskega leta ne bodo protivili. Resolucija je bila veliko prekrotka, in odgovora še ni bilo nobenega. Odgovoril je le lanskega leta prečastiti gospod deželni predsednik. Mislim torej, da je v tem oziru vse opravičeno, kar je povedal gospod tovariš dr. Tavčar.

Naj mi bode dovoljeno, z nekoliko besedami ozreti se na ono, kar je navedel častiti gospod neposredni predgovornik. On je dejal v početku svojega govora, da sta on in njegova stranka vedno zavzeta za napredek ljudskega šolstva. Jaz sem mu hvaležen za to prijazno mišljenje; bodite prepričani, da smo tudi mi vedno zavzeti za napredek našega šolstva in da bomo tudi v bodoče vsaj ravno tako, ali pa še bolje skrbeli za prospeh našega ljudskega šolstva. Potem je pa prišel častiti gospod predgovornik na besede, katere je govoril gospod tovariš te (leve — funten) strani in dejal, da je ta priznal, da sad, kakor ga naše ljudske šole prinašajo, ni tak, kakor bi bilo pričakovati. Dejaj je, da ne bi bil pričakoval, da bi se bilo kaj takega priznavalo od te (leve — funten) strani. Jaz pa mislim, da je on čestitega gospoda prvega govornika napačno razumel, vsaj jaz sem ga razumel tako, da napredek je, pa ne tak, kakor bi on želel, da bi bil. Zato pa je navedel dva jako važna razloga. Šolsko nadzorstvo ni tako, da bi se mogel doseči pravi uspeh; ako se pa nadzorovanje uredi tako, da bodo šolski nadzorniki stalni, potem bode pouk veliko uspešnejši nego je bil dosedaj. Častiti gospod predgovornik je tudi govoril nekoliko o dostojnosti, na kakoršno se je treba ozirati vsakemu, ki govori v javnosti. Na to ne bodem odgovarjal jaz, to prepuščam gospodu tovarišu, ki je zadet in ki, kakor mislim, odgovora ne bode ostal dolžan.

Potem je dejal gospod predgovornik, da tisto načelo ni pravo, katero je izrekel gospod tovariš dr. Tavčar namreč, če je kdo v disciplinarni preiskavi, naj se pri nameščenju take službe nanj ne ozira, temveč naj se namesti kdo drug; to načelo, dejaj je gospod predgovornik, ni pravo, ker se utegne pri preiskavi dokazati, da je dotični nekriv.

To je resnica, ako bi v tem slučaju ne šlo za veliko bolj važno stvar. Najvažnejše v tem slučaju je to, da šola v Radoljci ne ostane brez voditelja. Okrajni šolski svet v Kranji je sam rekel, da je dotični učitelj nekoliko kriv, pa vendar mora šola čakati samo zaradi tega, da bi bilo morda vendar mogoče, namestiti onega učitelja. Kdo pa je ta učitelj? Imena ne bodem povedal, znano pa je, da je izmed 3 prosilcev najslabeje kvalifikovani, najmlajši, in da ima najslabši učni uspeh. Pa zaradi tega, ker ga je priporočil Kranjski c. kr. okrajni glavar svojemu kolegi v Radoljci, zaradi tega se čaka, da se, če le mogoče, vendar potisne na ono mesto. Torej uprašam, kaj je več vredno, da dobi nadučiteljsko mesto učitelj, ki je okrajnemu glavarju Radoljskemu po godu, ali pa, da šola dobi svojega voditelja in da javni pouk ne trpi škode? Kar se tiče onih 600 gld., o katerih je govoril gospod predgovornik, mi ni treba veliko omenjati, ker je moje stališče znano. Ni dolgo, kar se je v tej visoki zbornici razpravljalo o potrebi nemščine. Jaz sem priznal, da je za dijake, kateri prestopijo na vseučilišče, pod sedanjimi uredbami

potrebno znanje nemškega jezika. Nikdo pa me ne bode prisilil, da bi priznal potrebo nemškega jezika za naš priprosti narod. Tisti, ki gredo med Nemce, bodo sami skrbeli, da se priuče nemščini; pa mi se ne smemo toliko ozirati na tiste, kateri se izseljujejo, temveč ozirati se moramo v prvi vrsti na slovenski narod, ki je v deželi, in gledati, da se ne izseljuje. Da bi se samo zaradi tistih, ki se izseljujejo, morala poučevati nemščina na slovenskih ljudskih šolah, to ni pravilno; naš kmetski narod v istini ni potreben nemškega jezika, in jaz te potrebe nikdar ne bodem priznal. Častiti gospod predgovornik od svoje strani pač lahko naglaša, da je znanje nemščine silno potrebno, kajti gospod predgovornik je res s takim znanjem veliko dosegel, ali koliko pa je takih, ki bi se od kmetskega dečka pospeli do ekselence, do barona, taci, ki bi to sploh pretendirali? Ne pripisujte torej našemu kmetskemu prebivalstvu potrebe, katere faktično ni. Ostanimo pri tem, kar se od ljudske šole zahtevati more, potem bomo ljudsko šolstvo pospeševali in dosegli, da se razvije na pravi podlagi.

Poslanec Žitnik:

Ker je ura že pozna in visoka zbornica utrujena, dovoljeno mi bode, da izpregovorim samo par kratkih besed. Nočem, da bi se kdaj reklo, da se ni nihče oglasil in celó tak ne, ki se sam prišteva tistemu faktorju, o katerem se je danes tu govorilo.

Predno pa preidem do tega, moram omenjati, da sem in ostanem prijatelj učiteljstvu v obče in da bodem pri vsaki priliki z veseljem glasoval za zboljšanje njihovega gmotnega stanja, kadar bodo to dopuščali deželni dohodki. V tem se strinjam z vsemi gospodi poslanci, ki so pred menoj govorili.

Ali nekaj družega je, kar si hočem debelo zapisati za ušesa, to namreč, da je gospod s te strani, častiti gospod zastopnik kmetskih občin kamniškega okraja, izrekel, da je sad naše ljudske šole nepovoljen in da naša šola ni vredna sedanjih velikih žrtev.

Nočem danes soditi, ali je ta trditev opravičena ali ne, konstatujem samo te besede v dokaz, da je gospod predgovornik sam prepričan o tem in je sedaj tisto trdil, kar sem jaz nedavno govoril na nekem shodu, da namreč uspeh sedanje šole ni tolik, kakor bi se smelo pričakovati po žrtvah, katere doprinaša dežela, da vzlic ogromnim troškom za šolstvo sedanja šola ne rodi zaželenega sadu. In vender so mi v nekem listu vsled one moje popolnem opravičene trditve predbacivali, da sem nasprotnik šole. Jaz sem bil vedno in ostanem teh mislij, da za šolo velja stari rek: „non multa sed multum“, in to je ravno jedna prvih zahtev takozvane in toliko tudi med nami zaničevane in psovane verske šole. Pa to mi ni bilo povod, da sem si izprosil besede, temveč nekaj družega, česar je omenil častiti gospod zastopnik kmetskih občin kamniškega okraja. Hvaležen sem mu iz srca, da je to tako fino povedal in ne razžaljivim glasom. Dejal je, da je učiteljstvo važen faktor v boji za obstanek našega naroda in to tembolj važen, ker neki faktor postavlja narodno idejo na drugo mesto. Vsi, ki se

bavite s politiko, ne dvomite, kdo je ta drugi faktor, da so to „brezdomovinci“, duhovniki, ki so vrgli narodno idejo v koš in o katerih se pravi, da se za narodne težnje nič ne brigajo itd.

To je nekaka insinuacija, proti kateri moram kot duhovnik — in gotovo govorim iz srca vsem svojim tovarišem, ki neso tu navzoči — odločno ugovarjati (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: Istina je! Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: Ste vi duhovnik?) Duhovnik je bil in ostane naroden, če pa pravite, da postavlja narodnost na drugo mesto, uprašam Vas, — ali naj postavi katoliško idejo na zadnje mesto? V nekem glasilu čita se vedno in isto se čuje v zasebnih krogih, da je duhovnik le za spovednico in za prižnico, za politiko naj se ne briga. Toda jaz mislim, — in to je obče znano — da so bili nekdanj „kapelančki“, „brezdomovinci“ vedno dobro sredstvo, ko je bilo treba oživiti in pomnožiti ravno narodno stranko, ko so pomagali k temu, da je ta zbornica po večini narodna. Brez duhovske pomoči bi morda še danes tukaj gospodovala nemška stranka. Dobro poznam razmere in reči smem, da je ravno duhovnik največji dobrotnik svojega naroda, da ravno on ima največ prilike, širiti pravo omiko, pravi napredek med narodom. On nosi takorekoč srce narodovo v svojih rokah, on najbolje pozna njegovo gorjé, on ga obiskuje na postelji bolezni, on deli z njim žalost in veselje. In kot tak naj bi bil brez narodnega čuta, brez narodne ideje? S ponosom se prištevam onemu faktorju, ki po mojem prepričanju največ stori za pravi napredek našega naroda. Dober duhovnik blaži priprostemu ljudstvu srca, on mu vsaja v srce blažilne ideje, on ga opominja na Boga, na večno plačilo in kazen, in tako zabranjuje, da se ne širijo zločinstva itd. Kaj je narod brez Boga? Zrel za vislice, in tacega si gotovo ne želimo.

In če rečete, da duhovnik stavi narodno idejo na drugo mesto, je to čista resnica. Duhovnik je po svojem stanu in poklicu dolžan, staviti vero, to je, katoliško idejo, na prvo mesto. Tudi gospodu predgovorniku je kot notarju v prvi vrsti merodajen zakon, naj pride k njemu Nemec ali Slovenec.

Sicer pa ne vem, odkod se izvaja ta neutemeljena trditev, da je katoliška ideja v nasprotju z narodno idejo. (Poslanec dr. Tavčar kliče: — Abgeordneter Dr. Tavčar ruft: Dr. Mahnič.) Gotovo bi žalil vsacega izmed Vas, ko bi Vas hotel učiti, kaj je katoliška ideja. Ta ideja daje vsaki narodnosti svojo pravico in tudi slovenski ni in ne bode kratila svetih pravic. Saj to dokazuje ravno slovenska duhovščina.

Opozarjam častito gospodo le na našo družbo sv. Mohorja, na katero smemo z vso pravico biti ponosni. Listi slovenski in tudi „Slovenski Narod“ z vso pravico naglašajo velikanski pomen tega narodnega društva za pravo krščansko in narodno izomiko našega naroda. Gotovo nikomur ne hodi na um, da ta naša vrla družba širi nemško idejo. In uprašam Vas, kdo pa je oni faktor, ki v prvi vrsti širi knjige te družbe med priprosti narod? Nočem kratiti zaslug tudi drugih faktorjev v tem oziru, ali ravno duhovščina naša je, ki vsako leto in pri vsaki

priliki nagovarja ljudstvo, naj pristopa k tej družbi. To je pa jasen dokaz, da ima duhovščina srce za narod, za narodno idejo. In poglejte imenik članov „Maticе Slovenske“ in družbe sv. Cirila in Metoda, tudi tukaj nismo zadnji, čeravno, žal, moram priznati, da za zadnjo družbo od duhovske strani ne raste zanimanje iz uzrokov, katerih pa tukaj ne morem navajati.

Ponavljam torej, da nikdar ne pride čas, ko bi mogla in hotela katera še tako visoka oseba duhovščini prepovedati gojiti narodno idejo. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: Dobro! Dobro!), kjer-koli je to potrebno in umestno. Zato globoko užaljen odločno zavračam vsako sramotilno sumničenje, češ, da smo „brezdomovinci“. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links. — Poslanec dr. vitez Bleiweis: — Abgeordneter Dr. Ritter von Bleiweis: Facta loquuntur!)

Poročevalec Klun:

Obširna debata, ki se je razvnela, veljala je bolj drugim rečem, nego normalno-šolskemu zakladu; nobeden gospodov govornikov ni kritikoval posameznih postavkov potrebščine, temveč vsi so govorili več ali manj o stvareh, katere so k večjem morebiti v postranski zvezi s predlogi finančnega odseka.

Tudi nimam poklica zavračati tiste reči, ki so se govorile o vladi glede nameščevanja učiteljev, kajti to je stvar vlade, ki je poklicana in je tudi v stanu, sama zagovarjati se.

Nekatere druge stvari omenjale so se tudi že pri drugih razpravah, da torej ne ponavljam starih reči, pustil jih bodem kolikor mogoče na strani. Ne morem pa brez opazke pustiti besed, katere je govoril moj neposredni gospod predgovornik in s katerimi je prvi govornik gospod poslanec Kersnik sklepal svoj govor. Reči moram, da so me te besede jako iznenadile; vaje sem jih čitati v nekem znanem listu, nikdar pa bi jih ne bil pričakoval iz ust kate-regakoli, bodi si tudi najbolj radikalnega poslanca, zlasti ne iz ust gospoda poslanca Kersnika, ki je bolj gladek in mehak, kakor je rekel g. dr. Tavčar. Če gospod poslanec Kersnik tako govori, ki se sam prištevava k pomirovalni stranki, potem ne vem, kaj imamo šele pričakovati od drugih, ki so bolj osorni in nasprotni. Kar smo slišali danes iz njegovih ust, to niso — kakor je rekel gospod poslanec dr. Bleiweis — facta, ampak to so zgolj natolcevanja. Gospod poslanec Kersnik je rekel, da se boji, da bo neki drugi faktor prestopil na drugo. Gospod Kersnik naj se boji za se in za svoje politične otroke, za našo duhovščino pa se mu ni treba bati. Naša duhovščina je bila vedno prvoboriteljica v narodnem boji in kadar je šlo za narodne težnje, stala je vedno v prvi vrsti; ni se umaknila niti najhujšemu pritisku in tudi zanaprej bode še zmiraj kazala, da nji tudi v narodnem oziru velja znani izrek: »Stara garda umre, pa se ne udá«. (Živahna pohvala na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Gospod poslanec Kersnik je govoril, da je naprava šolskih nadzornikov, kakoršna je sedaj, mnogo kriva slabemu uspehu, ki se kaže pri našem ljudskem

šolstvu, in je priznaval, da sad naše šole ni v primeri z mnogimi žrtvami, katere imamo za njo prinašati. Rekel je, da bi bilo gotovo prav, pečati se z uprašanjem, ali naj bi se ne nastavili šolski nadzorniki stalno. S tem uprašanjem se bavi vlada že dalje časa in ravno letos se je izročil državnemu zboru predlog, da bi se za Galicijo nastavili stalni šolski nadzorniki. Reč je pa ta, da imajo pri nastavljanji šolskih nadzornikov govoriti tudi deželni šolski svéti, in da se je treba ozirati tudi na dotične deželne zakone, in da država za nadzornike plačuje le dotacije v znesku po 400 gld. V raznih krajih, v katerih se je pretresalo to uprašanje, priznavalo se je, da bi bilo v marsikaterem oziru dobro, ako bi bili okrajni šolski nadzorniki nameščeni s stalnimi plačami ter bi ne imeli ničesar drugega opraviti, nego nadzorovati šole; na drugi strani pa se je zopet povdarjalo, da se na ta način šolstvo popolnoma izroči vladi in da ona potem gospodari, kakor hoče in da bi končno besedo imela vender vedno le ona; nadzorniki bi bili namreč nastavljeni od vlade, vlada bi jih plačevala in mi bi jih morali trpeti, ako bi z njimi tudi zadovoljni ne bili. Sicer bi pa morali v tem slučaju preduragčiti tudi deželni šolski zakon, ki nam pridržuje vpliv gledé imenovanja nadzornikov. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Sedanje tudi vlada imenuje!«) Gotovo tudi sedanje imenuje vlada, pa po nasvetu deželnega šolskega sveta; deželni šolski svet ni vladna naprava, ampak velja kot autonomno oblastvo in mi moramo gledati, da avtonomni organi izvršujejo svojo dolžnost in obdržé svoj vpliv.

Omenjati moram dalje, da niso le šolski nadzorniki krivi slabemu uspehu naših šol, temveč tudi še nekatere druge okoliščine in da bi bilo treba spremeniti še marsikaj drugega pri našem šolstvu; ravno gledé na to je dejal gospod poslanec Žitnik: »non multa sed multum«. Preveč se zahteva v šoli od mladih otrok, ki domu prišedši skorej vse zopet iz glave izgube. Ako hočemo doseči bolji uspeh, mora se ravno v tem oziru kaj pre narediti.

Gledé družega gospoda predgovornika dr. Tavčarja imam samo to omenjati, da sem tudi jaz ravno tisto, kar je on povdarjal, že naglašal v svojem poročilu, da je namreč pomnožitev dohodkov od zapuščin za 8000 gld. zgolj slučajna, da je to premenljiv znesek, na katerega se ne da računati vsako leto, in da se je to povišanje letos doseglo le po naključji. Ako bi bil poprej vedel, da dobimo od zapuščine umrlega Treota celo 9995 gld., torej le 5 gld. manj nego 10.000 gld., bi bil morebiti priporočal, da se sprejme v proračun še višji znesek nego 20.000 gld. Ker pa tega prej nisem vedel, nasvetoval sem toliko z ozirom na štiri večje zapuščine.

Gledé zneska 600 gld., ki je poprej stal v proračunu normalno-šolskega zaklada za neobligatni pouk nemščine in slovenščine, pojasnil je že prečastiti gospod deželni predsednik, kako se je o tej stvari razpravljalo v finančnem odseku, kar bi bil pa sicer vsak tovariš, kateri je član finančnega odseka, lahko povedal gospodu poslancu dr. Tavčarju, zlasti pa njegov ožji somišljenik. Besedam gospoda deželnega predsednika imel bi le še dostaviti, da se

je sploh poudarjalo, da finančni odsek nima nobenega uzroka, v proračunu postavljati zloglasnih 600 gld., ker deželni odbor za dotični neobligatni pouk ni bil nasvetoval nobenega zneska. Gospodje veleposestniki so sami priznavali, da ta mali znesek ni vreden onih mučnih in dolgotrajnih razprav, katere smo imeli o tej zadevi v prejšnjih letih, in da ravno zaradi tega tudi oni ne predlagajo nobenega zneska.

O drugih predmetih mi menda ni treba ničesar več govoriti, ker je ura že pozna, torej le prosim, da sprejmete posamezne nastavke, kakor jih predlaga finančni odsek, in da prestopimo v specijalno debato.

Deželni glavar:

Prestopimo v specijalno debato. Prosim gospoda poročevalca, da prečita nasvete finančnega odseka.

Poročevalec Klun:

Potrebščina sestavlja se tako: I. Aktivni užitki učiteljev znašajo: redni 295.030 gld., izredni pa 1415 gld., torej skupaj 296.445 gld.; II. dotacije nespremenjeno 4162 gld.; III. nagrade in podpore: redne 16.383 gld. in izredne 3250 gld.; skupaj 19.633 gld.; IV. pokojnine učiteljskih udov, nespremenjeno 638 gld.; V. miloščine nespremenjeno 269 gld.; in VI. različni troški nespremenjeno 530 gld. Vsa potrebščina znaša torej: redna 317.012 gld., izredna pa 4665 gld., skupaj 321.677 gld.

Zaklada pa znaša: I. Obligacijske obresti 3847 gld.; II. doneski 25.200 gld.; in III. različni dohodki nespremenjeno: redni 87 gld.; izredni pa 100 gld.; torej skupaj 187 gld. Vsa zaklada znaša: redna 29.134 gld. in izredna 100 gld., skupaj torej 29.234 gld.

Če skupno zakladio primerjamo s potrebščino 321.677 gld., se kaže primanjkljaj v znesku 292.443 gld., kateri naj se na podlagi § 2., drugi odstavek deželnega zakona z dne 28. decembra 1884. l. poravnava z 10% priklado na dokladi za deželni zaklad podvržene neposrednje davke, ki so po državnem proračunu od finančnega ministerstva za l. 1891. predpisani z 1.546.908 gld.; 10% šolska priklada torej znaša 154.690 gld., ali po odbitem znesku zaradi odpisanih davkov vsled uim v okroglem znesku 1000 gld. — 153.690 gld.

Pravega primanjkljaja se torej kaže 138.753 gld., ali okroglo 138.800 gld., to je za 1600 gld. več, kakor za l. 1891.

Z ozirom na vse to finančni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1892. s potrebščino	321.677 gld.
z zakladio	29.234 „

in s primanjkljem	292.443 gld.
-----------------------------	--------------

se potrjuje.

1.) Der Voranschlag des Normalschulfondes für das Jahr 1892 mit dem Erfordernisse von	321.677 fl.
der Bedeckung von	29.234 „

und mit einem Abgange von	292.443 fl.
-------------------------------------	-------------

wird genehmiget.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

2.) V pokritje tega primanjkljaja se bode l. 1892. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem davku, pri hišni najemarini in hišno-razrednem davku, pri pridobninskem in dohodninskem davku po vsej deželi. Nedostatek v znesku 138.800 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

2.) Zur Deckung dieses Abganges wird für das Jahr 1892 eine 10% Umlage auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern, somit insbesondere der Grund-, Hauszins- und Hausclassensteuer, der Erwerb- und Einkommensteuer vom Ordinarium sammt allen Staatszuschlägen im ganzen Lande eingehoben. Der weiterhin sich ergebende Abgang von 138.800 fl. ist aus dem Landesfonde zu decken.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

3.) Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod točko 2. pridobi Najvišje potrjenje.

3.) Der Landesausschuß wird beauftragt, dem Beschlusse ad 2 die Allerhöchste Sanction zu erwirken. (Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

4.) V rubriki III. „Potrebščina“ dovoljuje se c. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

4.) In der Rubrik III des Erfordernisses wird dem k. k. Landeschulrathe im Einvernehmen mit dem Landesausschuße das Revirement bewilliget.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

5.) Potrebščine normalno-šolskega zaklada za za l. 1891., katere bi utegnile vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom nastati, pa bi presecale proračun, so pokriti iz blagajničnih preostankov l. 1891.

5.) jene Mehrauslagen, welche dem Normalschulfonde für das Jahr 1891 infolge rechtskräftiger Anordnungen des Landeschulrathes im Einvernehmen mit dem Landesausschuße etwa erwachsen würden, sollen aus dem Cassareste pro 1891 gedeckt werden.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje. Prosim gospode, kateri pritrdé ravnokar v 2. branji

sprejetim predlogom finančnega odseka, tudi v 3. branji, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Z ozirom na to, da ima upravni odsek ob 5. uri popoldne sejo, bodem sklenil zborovanje.

Prihodnja seja bode jutri ob 10. uri in sicer s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 3. uri 15 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 3 Uhr 15 Minuten Nachmittag.

